

F 15.1.

Sosiaal. ja talousministerio
Tutkimusosasto

TILASTOKESKUS

TILASTOLLISIA TIEDONANTOJA
JULKAISSUT SUOMEN TILASTOLLINEN PÄÄTOIMISTO. 2.

O. K. KILPI.

MAANVILJELYSVÄESTÖN AMMATTIJAKO

TURUN JA PORIN LÄÄNISSÄ

VUOSINA 1815—1890

PAPISTON VÄESTÖTAULUJEN MUKAAN.

HELSINGISSÄ,
KEISARILLISEN SENAATIN KIRJAPAINOSSA,
1906.

**Tilastokirjasto
Statistikbiblioteket**

ALKULAUSE.

Papiston väestötaulujen runsaita ammattitilastollisia aineksia, jotka käsittävät puolentoista vuosisadan ajan, on maassamme jotenkin vähän käytetty tutkimuksen hyväksi. Milloin tämä on tapahtunut, on joko supistuttu (virallisessa tilastossa) yleiskatsausten tekemiseen suurista ammattiryhmistä ja muutamilta harvoilta vuosilta tai, kun yksityiskohtaisempia lukuja on esitetty (pitäjänkertomuksissa), on ala käsittänyt vain yhden kunnan.

Taloushistorian ja senkin tähden, että nykyään huomio erityisesti on kiintynyt taloudellisiin asioihin, olisi epäilemättä toivottavaa saada puheenalaisiin aineksiin perustuva, täydellisempi historiallinen tilasto julkaistuksi koko maasta.

Mutta kunnes se on tapahtunut, lienee paikallaan rajoitetumpikin lisäjulkaisu mainitun tilaston alalta. Siitä syystä tulevat nämät, yhden läänimme maanviljelysväestön ja sen luokkien lukumäärää pitkäinä aikana koskevat tiedot julkisuuteen.

Sivulla 9 mainittua karttaa ei ole julkaisuun liitetty.

Pyydän lausua kiitokseni Tilastollisen Päätoimiston Tirehtöörille, Tohtori Aug. Hjeltille, joka kehotuksellaan on antanut aiheen kysymyksessä olevien ainesten käyttämiseen ja sittemmin tarkastanut korrehtuurin, sekä Aktuaario, Maisteri Harald Dalströmille, joka on toimittanut käännöksen ruotsinkielelle.

Helsinki 13 p. syyskuuta 1906.

O. K. Kilpi.

Sisällys:

Johdanto:	Siv.
1. Ammattitilastolliset lähteet Suomessa	1.
2. Papiston väestötaulujen ammattitilastollinen sisällys, taulujen laatimistapa, luottavaisuus y. m.	3.
3. Tutkimusalue	8.
I. Maanviljelysväestön suhde muuhun väestöön	9.
II. Maanviljelysväestön eri ryhmät ja luokat. Luokitusperusteet.	
A. Papiston väestötauluissa noudatettu maanviljelysväestön luokitus	17.
1. Ansaitsevaiset, omaiset ja henkilöllinen palvelusväki 1811 ja 1877 vuosien kaavoissa	17.
2. Ammatit ja »sosiaaliset luokat» 1811 ja 1877 vuosien kaavoissa	20.
B. Tässä tilastossa noudatettu luokitus	22.
III. Maanviljelysväestön eri ryhmät ja luokat. Tilastolliset luvut Turun ja Porin läänistä.	
1. Ansaitsevaiset ja omaiset	24.
2. Ansaitsevaisten eri luokat.	
a) Tilalliset.	
a) Vuodet 1815—75.	
aa) Maanomistajat ja maalaiset, joilla ei ole muuta arvonimeä	30.
bb) Talonpojat omilla tiloilla	34.
β) Vuodet 1880—90.	
Maanomistajat, talonpojat ja muut, jotka viljelevät omaa maata	40.
b) Vuokraajat.	
a) Vuodet 1815—75.	
aa) Talonpojat muiden tiloilla	42.
bb) Uutisviljelijät liika- ja yhteismailla sitte edellisen viisivuotiskauden	45.
cc) Torpparit, jotka hallitsevat maata	48.
dd) Kruunun kalastajat	54.
β) Vuosina 1880—90.	
aa) Arentimiehet	57.
bb) Kruununtalonpojat ja uutisasukkaat	58.
cc) Maatorpparit	59.
dd) Kalastajat	60.

	Siv.
c) Palvelusväki.	
a) Vuodet 1815—75.	
Rengit ja palvelijattaret	61.
β) Vuodet 1880—90.	
Palvelusväki, miespuolinen ja naispuolinen	66.
d) Irtain väestö y. m.	
a) Vuodet 1815—75.	
aa) Työkykyiset loiset	69.
bb) Vanhat ja raihnaiset tilalliset, torpparit ja loiset, jotka ovat la- kanneet maanviljelyksestä	73.
cc) Talonpoikaispojat	79.
β) Vuodet 1880—90.	
aa) Loiset, jotka elättävät itseään tekemällä työtä toisen maalla	79.
bb) Muut (kuin maa-) torpparit	80.
cc) Eläkkeellä-olijat eli syytinkiläiset	81.
IV. Yleiskatsaukset tilallisten, vuokraajain, palvelusväen ja irtaimen väestön y. m. luokkiin	82.

Painovirheitä:

- Siv. 12, muist. sanotaan: «on tämä ilmiö tuskin *aineksista* riippuva», pitää olla: »*ainesten käsittelimistävasta*».
- » 14, 3 rivi alhaalta sanotaan: *kolmena*, pitää olla *kahtena*.
- » 20, 16 » ylhäältä » 1181, pitää olla 1811.

Johdanto.

1. Ammattitilastolliset lähteet Suomessa.

Aikaisemmilta ajoilta kuin missään muussa maassa on Suomessa (ja Ruotsissa) säännöllisiä, verrattain yksityiskohtaisia tietoja väestön jakaantumisesta elinkeinoihin ja ammatteihin. Varhaisimmassa säännöllisessä väestötilastollisessa yrityksessä, Ruotsin tabellilaitoksen tauluissa vuodelta 1749, on ammattitilastollinenkin aines verrattain runsaasti edustettuna. Kaavassa n:o III on näet väestö elinkeinojen ja ammattien mukaan jaettu noin 30 ryhmään, joista useimmat, m. m. ne, jotka käsittävät maanviljelysväestön, vielä jakaantuvat alaryhmiin.

Ruotsin väestötilastolliset taulut, joiden merkitystä jo tabellilaitoksen alkuaikoina kuvailtiin sangen suureksi ¹⁾, olivat papiston laadittavat. V. 1756

¹⁾ Tabellikommissionin alamaaisessa kertomuksessa vuodelta 1761 lausutaan taulujen merkityksestä m. m. seuraavaa:

»Utaf hosgående Tabeller som Tabellvärket gifvit anledning til, skönjes den stora och oumgångeliga nytta Statsklokheten och Rikstyrelsen hafva utaf denna inrättning. Så som samhällen bestå af menniskor, och välmågan ej annorlunda än genom dessas arbete erhållas kan; så gifves knapt någon ordnings och oeconomisk Lag, som icke bör grunda sig uppå Kundskapen om folkhopen, des tillstånd, classer och förändringar. Skall någon ny inrättning begynna, måste man rådfråga sig med Tabellerna om nödig tilgång til arbetare dertil finnes. Will man upsöka orsaken til näringars flor eller wannagt, får man den igen uti Kundskapen om de personers antal som därtil användas. Tyckes Stadsmanna rörelsen och handeln wara matt och klen, får man igen orsaken därtil af jämförelsen emellan landt- och stadsboar; samt af deras antal, som tilwårka warorna eller de ämnen, hwarmed handeln skall röra sig. Om brist förspörjes på arbetare, finne man om orsakerne dertil ligga i någon wärkelig minskning i den arbetande folkhopen eller i andra författningar, som giöra at folkhopen warder illa förwaltad. Om någon nyttig anstalt blifwit giord til folkhopens förmerande genom giftermål och nya huushåld, blifwer man warse om och hwarest den haft sin påsyftade wärkan» (Aug. Hjelt: De första officiela relationerna om svenska tabellverket åren 1749—1757, siv. 22.

jätettiin niiden ylin hoito erityiselle vastaperustetulle virastolle, n. s. Tabellikommissionille, ja niiden kokoonpanossa, laatimistavassa y. m. tehtiin seuraavina vuosikymmeninä useita muutoksia. Sen jälkeen kun Suomen yhteys Ruotsin kanssa oli katkaistu, jätettiin Suomea koskeva osa Tabellikommissionin toiminnasta Keisarillisen Hallituskonseljin Kamari- ja Tilintekotoimituskunnan haltuun. Suomessa jatkettiin sen jälkeen yhä edelleen taulujen laatimista vanhaan tapaan, ja ovat siten maassamme vielä nykyäänkin käytännössä olevat papiston väestötilastolliset taulut mainittujen Ruotsin vallan aikuisten taulujen suoranaista jatkoa.

Kun ero Ruotsista tapahtui, jäivät Suomea koskevat taulut sieltä takaisin perimättä. V. 1851 laadittiin niistä kyllä Tukholmassa jotenkin tarkkoja otteita, mutta ne joutuivat sitte kokonaan tulen uhriksi. Näinollen ovat vanhimmat niistä papiston viisi- (ja kymmen-)vuosittain laatimista väestötilastollisista rovasti- ja seurakuntatauluista, jotka nykyään säilytetään Tilastollisen Päätoimiston arkistossa Helsingissä, vuodelta 1810¹⁾.

Paitsi papiston väestötilastolliset taulut, joihin tämä tilasto perustuu, sisältävät kuten tunnettu meillä ammattitilastollisia aineksia myöskin henkilökirjoituksessa laadittavat henkilöluettelot. Aina siitä alkaen, kun henkiorahain kantoa on toimitettu, on näet veronalaiset henkilöt merkitty erityisiin henkilöluetteloihin. Alussa nämä luettelot käsittivät nimenomaan vaan sanotut veronalaiset henkilöt, joten siis kaikki yli- ja alaikäiset, aateliset y. m. etuoikeutetut henkilöt jäivät niistä pois. Vasta Kamarikollegion kirje 20/3 1765 määräsi »manttaalikomisarukset» kovan rangaistuksen uhalla henkilöluetteloihin merkitsemään »kaikki ihmiset, joilla henki on, mitä säätyä, sukupuolta tai minkä ikäisiä sitte lienevätkin». Tarkotus ei kuitenkaan, kuten moniaat määräykset sanotussa kirjelmässä osottavat, ensisijassa ollut näistä luetteloista luoda itsenäisiä tilastollisia aineksia, vaan olivat ne etupäässä aiotut sitä varten, että niiden avulla voitaisiin kontrollerata tabellilaitoksen numeroita²⁾. Ammattitilastollinen aines on papiston väestötauluissa ja henkilöluetteloissa kuitenkin siinä määrässä eriävällä tavalla käsitelty, että lienee mahdotonta jälkimmäisiä ainakin ammattitilaston kannalta puheenalaiseen tarkotukseen menestyksellisesti käyttää.

¹⁾ Alkuaan laadittiin taulut (v:een 1751) yksinomaan vuosittain, sen jälkeen (v:een 1775) joka kolmas ja (v:een 1880) viides, nykyään joka kymmenes vuosi. Seurakuntatauluista tehtiin vuoteen 1877 yleistauluja, rovastikuntatauluja. Vuoteen 1823 tehtiin rovastikuntatauluistakin yleistauluja, hiippakuntatauluja.

²⁾ Bidrag till Finlands officiella statistik VI, 1, siv. 6 sekä Aug. Hjelt: Det svenska tabellverkets uppkomst, organisation och tidigare verksamhet, siv. 3.

Tämä tilastollinen julkaisu, jossa esitetään tietoja Turun ja Porin läänin¹⁾ maanviljelysväestön ja sen eri luokkien lukumäärästä viisivuosittain²⁾ viime vuosisadalla, perustuu papiston väestötilastollisiin rovastikuntatauluihin v:ltä 1815—75 ja seurakuntatauluihin v:ltä 1880 ja 1890³⁾. Aikaisimmat taulut vuosisadan alusta, samoin taulu v:ltä 1900, jäävät näinollen käyttämättä, pääasiallisesti siitä syystä, että puheenalaiset taulut, koska ne ovat laaditut erilaisen kaavan mukaan, olisivat vertailun kannalta vähemmänarvoiset.

2. Papiston väestötaulujen ammattitilastollinen sisällys, taulujen laatimistapa, luotettavuus y. m. Tutkimusalue.

Papiston väestötilastollisten viisivuotistaulujen kaavaa muutettiin viime vuosisadan alussa kaksi eri kertaa, vuosina 1802 ja 1811. Viimeksimainittuna vuonna noudatettavaksi vahvistetun kaavan mukaan laadittiin taulut sitte muuttamatta vuosisadan loppupuoliskolle saakka, v:na 1815—75.

Vuoden 1811 kaavan sisällys, mikäli se koski nyt käsiteltävänä olevaa väestötilaston haaraa, oli järjestetty seuraavalla tavalla:

Koko ammattitilastollinen aines jakaantui kahteen pääosastoon: *A*) 15 vuotta täyttäneet miespuoliset (§:t *a—k*), *B*) naiset sekä 15 vuotta nuoremmat lapset (§:t *l—o*). Molemmat pääosastot jakaantuivat yhteensä 14:ään (kaupunkitauluissa 13:een) alaosastoon eli pykälään.

Maanviljelysväestön käsitti pääasiallisesti *e*-pykälä, jossa oli seuraavat yhdeksän alajaotusta: talonpoikia omilla tiloilla (bönder på egna hemman); talonpoikia muiden tiloilla (bönder på andras hemman); uudisviljelijöitä liika- ja yhteismailla sitte viime viisivuotiskauden; torppareita, jotka hallitsevat (besitta) maata; työkykyisiä loisia; vanhoja ja raihnaisia tilallisia, torppareita ja loisia, jotka ovat lakanneet maanviljelyksestä; talonpoikaisrenkéjä; talonpoikaispoikia; tähän §:ään kuuluvia vierasuskolaisia.

Muut pykälät olivat seuraavat: *a*) kirkon ja koulun miehiä; *b*) siviilivirkamiehiä ja kruunun palvelustoa; *c*) sotaväkeä; *d*) merimiehiä; *f*) käsityöläisiä⁴⁾; *g*) säätyhenkilöiden palvelustoa; *h*) vuori-, riuuki- ja tehdasteollisuuden harjoittajia ja työntekijöitä; *k*) virasta luopuneita ja säätyhenkilöitä⁵⁾; *l*) *A*-osas-

¹⁾ Niillä poikkeuksilla, jotka edempänä tarkemmin määritellään.

²⁾ Poikkeuksena on kymmenvuotiskausi 1880—90.

³⁾ Tulokset tulevat näistäkin ilmoitettaviksi vaan rovastikunnittain.

⁴⁾ Milloin tähän, milloin edelliseen tahi maanviljelysväestön pykälään on kirjoitettu kruunun kalastajat, mikäli niitä on erikseen mainittu. Erityistä painettua otsaketta niitä varten ei ole.

⁵⁾ Maanviljelysväestöön kuulunee oikeammin tähän pykälään otettu ryhmä »maanomistajia ja maalaisia, joilla ei ole muuta arvonimeä».

toon kuuluvain miesten vaimoja, leskiä ja 15 vuotta nuorempia lapsia pykälittäin; *m*) naimattomia 15 v. täyttäneitä naisia ¹⁾; *n*) köyhiä ja sairashuoneessa olevia ynnä vankeja, miespuolisia ja naispuolisia; *o*) lappalaisia; *p*) summittain yhteenvedo edellisistä pykälistä.

Kaupunkitauluissa käsitti *e*-pykälä kauppiaat ja porvarit maanviljelysväestön sijasta; *o*-§ oli jätetty pois ja luokkien järjestyksessä ja laajuudessa tehty pienempiä muutoksia.

Vuoden 1811 kaavaa haittaavat muutamat epäjohdonmukaisuudet. Niinpä esim. ylempänä mainitut pääosastojen otsakkeissa lausutut jakoperusteet, sukupuolisuus- ja ikäsuhde, osaksi syrjäytetään sen kautta, että kaavaan painettujen ohjeiden mukaan talonpoikaislesket, joilla vielä on tila hallussaan, sekä ylimalkaan naiset, jotka harjoittavat omaa elinkeinoa, merkitään pääosastoon *A*; osaksi siten että pääosastoon *B* tulevat merkittäviksi täysikasvuisetkin miespuoliset henkilöt, jotka eivät itse huolehdi toimeentulostaan ²⁾.

Suomen virallisen väestötilaston ensimmäisen vihon (Bidrag till Finlands officiella statistik VI, 1) tekstin laatija arvelee puheenaolevain epäjohdonmukaisuuksien johtuneen periaatteesta järjestää ammattia harjoittava väestö sukupuolen mukaan. Kuinka onkin, tarkoitus ei nähtävästi ole ollut ensi sijassa aikaansaada sukupuolen mukaista jaotusta, vaan lienee tarkotusperänä ennemmin ollut ajan katsantotavan mukaisesti jakaa maan väestö n. s. »elättäviin» ja »elätettäviin» (= ruots. »närande» ja »tärande», jotenkin = saks. »Erwerbsthätige» ja »Nichterwerbsthätige»). Tämänhän jaotuksen puheenaolevat pääosastot itse asiassa sisältävät. Toisarvoista on se, että pääosastoille on annettu nimitykset sukupuolisuus- ja ikäsuhteiden alalta — seikka, joka nähtävästi johtuu siitä, että sellaiset nimitykset ovat määrätympiä, kansalle tunnetumpia ja että ne todella ensi katsannolla näyttävät vastaavan ja pääasiassa vastaavatkin tässä silmällä pidettyä asianlaitaa (täysikasvuiset miehet = elättävät, naiset ja alaikäiset = elätettävät), vaikka yksityiskohdissa saattavat aiheuttaa epäjohdonmukaisuuksia.

Mitä elinkeinojen ja ammattien ryhmittämiseen tulee, haittaa tätä kaavaa edelleen jakoperusteiden kirjavuus samanarvoisissa jaotuksissa. Nykyaikaisissa ammattitilastoissa jaetaan esim. koko väestö puhtaasti elatuslähteiden mukaan muutamiin suuriin pääryhmiin. Vuoden 1811 kaavassa noudatetaan muutamiin suuriin ryhmiin eli »pykäliin» nähden sanottua menettelytapaa, vieläpä aivan

¹⁾ Maanviljelysväestöön kuuluvat epäilemättä tähän pykälään kirjoitetut »palvelijattaret».

²⁾ On kuitenkin tehty mahdolliseksi määrätä poikkeukset sen kautta, että *B*-pääosastossa ilmoitetaan erikseen niiden naisten luku, jotka on luettu *A*-osastoon, ja että *B*-osastossa mainitaan köyhät, vangit j. n. e. sukupuolittain.

samanlaista jakoperustettakin, toisissa sitävastoin toista. Niinpä asetetaan vanhaa käsitystapaa kuvaavasti yksi pääryhmä käsittämään säätyhenkilöitä y. m., cräs toinen säätyhenkilöiden palvelijoita, joten koko jaotus elatuslähteen mukaan hämmenee. Näin ollen käy oikeastaan mahdottomaksi 1811 vuoden kaavan johdolla tehdyissä tauluissa täysin tarkoin erottaa m. m. maanviljelyksestä elatuksensa saava väestö.

Vuoden 1811 kaavaa käytettiin viimeisen kerran 1875 vuoden tauluissa.

V. 1877 vahvistetussa uudessa kaavassa, jonka mukaan papiston väestötilastolliset taulut laadittiin vuosilta 1880 ja 1890, on ammattitilastollinen aines monipuolisempi. Kaava käsittää kaikkiaan 16 pykälää, joista seitsemäs sisältää maanviljelysväestön.

Siinä on seuraavat alajaotukset: maanomistajia, talonpoikia ja muita, jotka viljelevät omaa maata; heidän vaimoja ja lapsia; kruununtalonpoikia ja uutisasukkaita; arentimiehiä; heidän vaimoja ja lapsia; eläkkeellä-olijoita (syytinkiläisiä) vaimoineen ja lapsineen; maatorppareja; heidän vaimoja ja lapsia; muita torppareja; heidän vaimoja ja lapsia; kalastajia ja heidän perheitä; loisia, jotka elättävät itseään työstä toisen maalla, sekä heidän perheitä; palvelusväkeä perheillä tässä pykälässä.

Perheiden emännät, lapset ja palvelusväki luetellaan siis tässä kaavassa samoissa pykälissä kuin asianomaiset perheiden päämiehet itse, vieläpä jossain määrin yksityiskohtaisesti, alajaotuksien mukaan eikä vaan erillään muista ja pykälittäin, kuten aikaisemmissa tauluissa yleensä oli laita. Kunkin otsakkeen kohdalla on kaksi saraketta eri sukupuolien ilmoittamista varten. Sekä kaupunki- että maalaisseurakuntia varten on kaava sama.

Erytyiskohdat niin hyvin vuoden 1811 kuin vuoden 1877 kaavoista tulevat edempänä toisissa yhteyksissä lähemmin puheeksi.

Papiston väestötilastollisten taulujen laatimistavasta oli m. m. seuraavia määräyksiä:

Kunkin seurakunnan kappalainen, samaten erityisten kirkkokuntien virkaa toimittavat papit laativat joka viides (v:sta 1880 joka kymmenes) vuosi kaavan mukaan taulun kukin omasta seurakunnastaan. Näiden taulujen pohjalla laatii kirkkoherra yleistaulun koko seurakunnasta, kontrahtirovasti rovastikunnasta. Jos seurakunta (tai rovastikunta), sijaitsee kahdessa tai useammassa läänissä, tulee kunkin läänin osalle tehdä erityinen taulu. Samoin on kaupunkikunnille tehtävä erityinen taulu, jonka sisällystä ei kuitenkaan oteta seurakuntatauluihin eikä myöskään rovastikuntatauluihin, vaan lähetetään suoraan kontrahtirovastille. Ketään ei merkitä tauluihin muusta kuin yhdestä ammatista, vaikkakin hänellä olisi monta.

Kappalaisten taulut tarkastaa kirkkoherra, kontrahtirovasti kirkkoherrojen. Jos virheitä huomataan, ovat taulut lähetettävät heti oikaistaviksi.

Mitä papiston väestötaulujen ammattitilastollisten tietojen laajuuteen, monipuolisuuteen ja kokoomistapaan tulee, vastaavat yhtävähän v:n 1880—90 kuin aikaisemmatkaan taulut asetettavia vaatimuksia — jos niitä arvostele nykyaikaisen ammattitilaston kannalta. Sen huomaa selvästi, kun tulee puhe yksityiskohdista. Muutamista yleisistä seikoista voi jo sitä ennen huomauttaa. Kuten tunnettu, on ensitietojen järjestäjänä tabellilaitoksessa papisto, jonka halua ja kykyä antamaan oikeita, luotettavia tietoja ei ole syytä epäillä¹⁾. Mutta toinen asia on, missä määrin papistolla on ollut mahdollisuutta noudattaa ammattitilastossa niin tärkeätä yhtenäistä menettelytapaa ratkaistessaan, mihin ryhmään tai sarakkeeseen taulussa joku henkilö olisi vietävä, etenkin kun ottaa huomioon että ne ohjeet, jotka kaavoihin on painettu, ovat olleet suhteellisesti niukat²⁾.

Toiseksi tiedot meillä perustuvat summittaisiin tauluihin eivätkä varsinaisiin, tarkoitusta varten laadittuihin talouslistoihin, joten ne luultavasti vaan enemmän tai vähemmän likimääräisesti ilmottavat todelliset olosuhteet. Kuinka tarkkoja nim. tällaisten taulujen kaavat ovatkin, eivät ne sentään voi sisältää niin paljon sarakkeita, että suuremman väestöryhmän olot voisivat tulla edes likimääräisesti kaikin puolin valaistuiksi ja että väärinkäsityksiä ja epäjohtonmukaisuuksia voitaisiin välttää³⁾.

Ei saa näet unohtaa, että ammattitilaston toteuttaminen yleensä kohtaa vaikeuksia, joita ei esiinny missään muussa väestötilaston haarassa. Vaikeudet johtuvat osaksi erinäisten elinkeinojen ja ammattien monihaaraisuudesta, osaksi niiden epämääräisyydestä, yhtäaikaisuudesta ja vaihtelevaisuudesta. Eri kategoriat esim. sukuun, ikään, sivilisäättyyn, vieläpä usein tunnustukseenkin nähden eroavat tilaston kannalta jyrkästi toisistaan. Ei voi, kuten von Mayr sanoo, samalla aikaa olla mies ja vaimo, nainut ja nuorimies, 30 ja 40 vuotias, mutta voi kyllä olla samalla aikaa maanomistaja ja kalastaja, teurastaja ja isäntä, ajuri ja kauppias j. n. e. Nimenomaan nykyään, jolloin yleinen elinkeinovapaus vallitsee, ei ole olemassa mitään rajoja mitä erilaisimpien ammattien harjoittamiselle.

¹⁾ Paavo Tikkanen huomauttaa kyllä v. 1859 (siis ennen tilastollisen viraston perustamista) julkaisemassaan väitöskirjassa »Asukasvaiheiden suhteita Suomessa», siitä vaikutuksesta, mikä papiston työn huolellisuuteen on täytynyt olla sillä seikalla, että väestötaulujen numeroita ei säännöllisesti silloin julaistu. Arvelu, että ainesten käsitteleminen ja julkaiseminen on hyödytöntä, koska numerot muka olisivat niin epävarmat, on nurinkurinen, sillä juuri se, että numerojen kokooja näkee työnsä tulevan käytäntöön, saattaa hänet tekemään huolellisempaa työtä. — Muistutus ei tietysti koske erityisesti papistoa tilaston kokoojana.

²⁾ Myöhemmin on tosin Tilastollinen Päätoimisto lähettänyt papistolle yksityiskohteisempia ohjeita.

³⁾ Vrt Bidrag till Finlands officiella statistik VI, 29, sivv. 259—60.

Lisäksi: miten on ammattitilastossa käsiteltävä sellaiset henkilöt, jotka ovat valmistuneet erityisiin virkoihin tai ammatteihin, vaikka eivät ole vielä ryhtyneet niitä hoitamaan tai harjoittamaan?

Monet tämänlaatuiset seikat vaativat tietysti, jotta tulokset tulisivat mahdollisimman luotettaviksi, aivan erityisiä toimenpiteitä, aivan tarkkoja ja yksityiskohtiin asti meneviä ohjeita aineiden kokoomisessa ja järjestämisessä. Saksan ammattitilastollisessa väenlaskussa vuodelta 1895 on tässä suhteessa tehty kerrassaan jättäjäistyö. Missä määrin meillä ensitietojen antamisessa vallankin aikaisemmin on tultu yhtenäistä menettelytapaa noudattaneeksi, on vaikea sanoa ¹⁾.

Yksi etu Suomen ammattitilastollisilla tiedoilla kaikkien muiden maiden paitsi Ruotsin tietoihin verraten ainakin on, se nimittäin, että kun nämä tiedot ulottuvat kauvas menneisyyteen ja taulujen kaavat verrattain pitkiä ajanjaksoja ovat pysyneet muuttumatta, tarjoavat ne tilaisuuden vertailujen tekemiseen eri aikakausina. Tämmöinen vertailu ei voi olla herättämättä mielenkiintoa siitä huolimatta, että ammattitilastollisia numeroita yleensä ja taululaitoksen numeroita erittäin sen johdosta mitä edellä on huomautettu, ei voisi pitää täydellisesti luotettavina, vaan ainoastaan enemmän tai vähemmän likimääräisesti todellisuutta vastaavina. ²⁾

¹⁾ Suomen Maantieteellisen Seuran kartaston tekstiosastossa arvelee A. Boxström väestötäuluista, että »niiden tietoja voidaan yleensä pitää jotenkin luotettavina». — Paavo Tikkanen sanoo (edellämainittu teos, siv. 18) »pitempiin selityksiin antaumatonta saamme vakuuttaa pitävämme pappien antamia väkiluetteloja jokseenkin, josko ei aivan täysinkään luotettavina». Nämät ovat kuitenkin sangen yleisiä lausuntoja ja ehkä vähimmän pitävät paikkansa juuri ammattitilastollisiin tietoihin nähden. Toiselta puolen voi huomauttaa, että meidän maalaisolojemme yksinkertaisuus ja muuttumattomuus on saattanut helpottaa verrattain luotettavain tietojen kokoomista.

²⁾ Tabellilaitoksen ammattitilastollisia aineksia lienee meillä verrattain vähän käytetty. Suomen virallisessa tilastossa on niiden nojalla julaiistu jossain määrin yksityiskohdaisia yhteenvetotauluja vuosilta 1865, 1880 ja 1890. Mutta »mikään tärkempi vertailu, niin-kauvan kuin tabellilaitoksen numerot ovat niin häilyviä, ei voi tulla kysymykseen». Tabellilaitoksen ammattitilastollisia tietoja on edelleen käyttänyt Böcker (vuosisadan alulla), F. J. Rabbe (kuitenkin vaan nimeksi) ja useimmat pitäjänkertonusten laatijat. Paavo Tikkanen ei ole edellämainitussa väitöskirjassaan puuttunut ammattitilastolliseen ainekseen. A. Boxström'illä on muutamia numeroita tältä alalta teoksessaan »Jemförande Befolkningsstatistik» (Helsingfors 1891). Mutta esim. Aksel Wärén sanoo teoksessaan »Torpparioloista Suomessa» (siv. 44): »torpparien lukumäärästä Suomessa emme voi saada tietoja ennen kuin vasta vuodelta 1882, sillä viralliset tilastolliset julkaisut eivät ulotu sen kauvemaksi taaksepäin». Ja muistutuksessa: »Tilastollisen Päätoimiston arkistossa löytyy kyllä julkaisemattomia tietoja muutamilta vuosilta ennen vuotta 1882, mutta niitä ei voi ensinkään käyttää». Lausunto osottaa siis, että Wärén epäilemättä ei ole ollenkaan ottanut lukuun tabellilaitoksen tietoja torppareista.

3. Tutkimusalue.

Se alue, jolta seuraavat tilastolliset numerot ovat, on pääasiallisesti sama kuin Turun ja Porin läänin. Muutamia poikkeuksia aiheuttavat kuitenkin eräät Turun ja Porin läänin rajoihin Tampereen seudulla ja siitä etelämpänä 1860- ja 1870-luvulla tehdyt muutokset. Välttämätöntä nimittäin on, että tällaisen vertailevan tilaston ala koko aikana on sama, koska vertailu muussa tapauksessa ei voisi tulla oikeaksi. Huomioon ottamalla sen tavan, jolla papiston väestötaulut on laadittu (ks. siv. 5), on näyttänyt sopivimmalta määrätä tutkimusalue Turun ja Porin läänin kuuluvain rovastikuntien mukaan, koska niiden rajat ovat pysyneet muuttumatta, kuitenkin sillä tavalla, että ne rovastikunnat, joista pienempi osa pitemmän tai lyhemmän ajanjakson vuosina 1815—90 ovat kuuluneet Turun ja Porin läänin, jäävät pois, ja toiselta puolen alueeseen otetaan kuuluvaksi rovastikunnat, joista pienempi osa jonkun aikaa on kuulunut vieraaseen (tässä tapauksessa Hämeen tai Uudenmaan) läänin.

Tilasto tulee sillä tavalla käsittämään kokonaisuudessaan: Turun tuomio-, Mynämäen, Vehmaan, Porin ala-, Porin ylä-, Tyrvään, Perniön ja Ahvenanmaan rovastikunnat siinä laajuudessa, joka niillä oli vuosina 1815—90, ynnä silloisen Turun ja Porin läänin puoleisen osan Raaseporin läntistä rovastikuntaa (Kiskon pitäjän ja Suomusjärven kappelin, jotka nytemmin kuuluvat Perniön rovastikuntaan).

Poikkeukset Turun ja Porin läänin alasta tulevat siten verrattain vähäpätöisiksi ja vaihtelevat eri aikajaksoina seuraavasti.

Turun ja Porin läänin alaan ajanjaksona 1815—65 tulee lisätyksi silloinen Hämeen läänin kuuluva osa Punkalaitumen (Porin ylä-rovastikuntaa), Pirkkalan ja Vesilahden pitäjiä (Tyrvään rovastikuntaa), sekä ajanjaksona 1870—90 Hämeen läänin silloin kuuluvat Pirkkalan ja Vesilahden pitäjät ynnä Ylöjärven ja Tottijärven kappelit (Tyrvään rovastikuntaa).

Turun ja Porin läänin alasta ajanjaksona 1815—65 tulee vähennetyksi tämän läänin puoleinen Ruovesi, Kuru, Teisko (Tampereen rovastikuntaa) ja Somero (Hämeenlinnan rovastikuntaa), sekä ajanjaksona 1815—1870 Nummen kappeli (Raaseporin itäistä rovastikuntaa).

Tällaisena käsittää tutkimusalue noin $\frac{1}{14}$ koko maan pinta-alasta ja (vuosisadan lopulla) noin $\frac{1}{6}$ sen väestöstä.

Eri rovastikuntien pinta-ala ja *maaseutuväestö* oli v. 1890 seuraava:

	Pinta-ala. ¹⁾	Väestö.
Turun tuomiorovastikunta	1 875 km ²	41 361 henkeä.
Mynämäen rovastikunta	1 848 »	25 722 »
Vehmaan »	2 207 »	35 795 »
Porin ala- »	3 509 »	55 003 »
Porin ylä- »	2 956 »	47 697 »
Tyrvään »	7 211 »	84 953 »
Raaseporin l. »	418 »	4 430 »
Perniön »	2 713 »	44 398 »
Ahvenanmaan »	1 355 »	21 500 »
Yhteensä	24 092 km ²	360 859 henkeä.

Tutkimusalueen rovastikuntineen ynnä niihin kuuluvine pitäjineen osottaa kirjan loppuun liitetty kartta.

I. Maanviljelysväestön suhde muuhun väestöön.

Väestön jakaantuminen elinkeinoihin ja ammatteihin ja sen taloudellinen sekä henkinen kanta ovat läheisessä yhteydessä toistensa kanssa.

Sitä myöten kuin ajat ja tavat muuttuvat, kansan kehityskannan noustessa, ilmenee yhä uusia tarpeita, laajenee laajenemistaan yhteiskunnallinen työnjako ja uusia toimintahaaroja syntyy. Väestön jakaantuminen eri elinkeinoihin ja ammatteihin sekä näiden keskinäinen suhde osottaa vastaavia muutoksia.

Toiselta puolen on väestön hyvinvointi ja menestys suuresti riippuvainen siitä, missä määrin sanotut suhteet pysyvät suotuisina, s. o. vapautuvat kehitymästä luonnottomuuksiin. Espanja, jonka väestöstä suhteettoman suuri osa kuuluu n. s. henkilölliseen eli henkilökohtaiseen palvelustoon, on, sanoo Roscher, tullut köyhäksi, vaikka sillä muuten on mitä parimmat luonnolliset edellytykset maailmassa.

¹⁾ Pääasiallisesti Ad. Neoviuksen toimittaman Suomen evankelis-luterilaisen kirkon matrikelin (siv. 220) mukaan.

Eri ryhmien suhteista toisiinsa on vallankin se, joka osoittaa miten maanviljelysväestö suhtautuu muuhun väestöön, erityisen tärkeäksi katsottava. Ne suotuisimmat tulokset, joihin maaseutuväestöä kaupunkilaisväestöön verrattaessa on tultu, keskimääräiseen elinikään, väestön lisääntymiseen y. m. seikkoihin katsoen, ovat todistettavasti riippuvaisia, ei erilaisesta asutopaikasta, vaan siitä työstä, jota väestö harjoittaa. Voi väittää, että väestön lisääntyminen suuressa määrin on maanviljelyksestä riippuvainen. Maalaisväestö on enimmäkseen maata viljelevä, kaupunkilaisväestö sitä vastoin teollisuutta harjoittava. Edellinen elinkeino tuntuu vahvistavan, jälkimäinen heikontavan väestöä.¹⁾

On sanottu, että semmoinen väestön ryhmitys eri elinkeinoin, jossa maanviljelysväestö käsittäisi puolet koko väestöstä, ylimalkaan olisi onnellinen: Jos tämä väite pitää paikkansa, olisivat silloin Europan maista ainakin Ruotsi ja Norja lähellä tätä ideali-tilaa.

Maanviljelysväestön prosenttimäärä koko väestöstä oli näet muutamissa Europan maissa allamainittuina vuosina seuraava.²⁾

Vertailussa huomattakoon, että ryhmitysperusteet useimpien maiden tilastossa ovat hiukan eroavaiset.

Itävallassa	v. 1890	55.9 %
Unkarissa	» 1890	76.4 »
Saksassa	» 1895	35.7 »
Sveitsissä	» 1888	41.9 »
Ranskassa	» 1891	47.3 » ³⁾
Tanskassa	» 1890	42.1 »
Ruotsissa	» 1890	51.0 »
Norjassa	» 1891	51.5 »

Eroavaisuus eri työhaarojen suhteellisessa monilukuisuudessa riippuu osaksi maan luonnollisesta laadusta, osaksi koko kansan taloudellisesta ja yhteiskunnallisesta kehityksestä. Harvaan asutuissa maissa on raaka-aineiden hankinta vallalla, ihan alimmalla asteella metsästys ja kalastus, myöhemmin karjanhoito ja lopullisesti maanviljelys; taloudellisesti korkealle kehittyneissä maissa tulee kauppa ja teollisuus vallitsevaksi (Haushofer).

Miten nimenomaan esim. Englannin muuttuminen yhä yksipuolisenmaksi teollisuusmaaksi on tapahtunut, miten sen maanviljelysväestön prosenttimäärä 19:nneen vuosisadan kuluessa asteettain yhä on vähentynyt, sen osoittavat eräät numerot Goldsteinin kirjassa »Berufsgliederung und Reichthum» (sivv. 49, 50, 53).

¹⁾ A. Boxström: Jemförande Befolkningsstatistik. Helsingfors 1891. Siv. 54.

²⁾ Statistik des Deutschen Reichs, Band 111.

³⁾ Koko ammattiväestöstä.

Etupäässä maanviljelystä ja puutarhanhoitoa harjottavien perheiden suhde kokonaislukuun oli vuosina 1811, 1821 ja 1831 vastaav. 36, 34 ja 28 %. Edelleen vähentyen käsitti ansiotoiminnassa oleva (Erwerbsthätig) maanviljelysväestö:

V. 1851	20.9 %.
» 1861	18 »
» 1871	14.2 »
» 1881	11.5 » ¹⁾
» 1891	10.4 »

Näemme siis, että maanviljelysväestön prosenttimäärä Englannissa 19:n vuosisadan kuluessa yhä on alentunut samalla aikaa, kun toiselta puolen tiedämme, että vallankin kauppa- ja teollisuusväestö siellä suhteellisesti on nopeasti lisääntynyt.

Paitsi Englannissa, maanviljelysväestön suhteellinen luku vähenee, mikäli toimitetuista väenlaskuista saattaa päätätä, muissakin Euroopan maissa, yksin agraarimaissakin.

Nousee nyt kysymys, kuinka suuri on Suomen maanviljelysväestön prosenttimäärä maan koko väestöstä, kuinka suuri on tämä prosenttimäärä tutkimusalueella ja mikä tendenssi on täällä havaittavissa?

Suomen maanviljelysväestö käsitti maan koko väestöstä ajanjaksona 1865—1890 seuraavat prosenttimäärät:²⁾

V. 1865	79.37 %.
» 1875	78.40 »
» 1880	77.00 »
» 1890	74.75 »

Kuten näkyy oli Suomen maanviljelysväestön prosenttimäärä v. 1890 melkein sama kuin Unkarin.

Läänittäin ei ole prosenttilukuja laskettu myöhemmältä ajalta kuin v:lta 1865. Silloin olivat vastaavat prosenttimäärät seuraavat:³⁾

Uudenmaan läänin	63.90 %.
Turun ja Porin »	72.77 »

¹⁾ Tiedot vuosilta 1851—81 sanotussa teoksessa siteerattu Charles Boothin Englannin tilastollisessa seurassa Lontoossa pitämän esitelmän mukaan.

²⁾ Suomen virall. tilasto, VI, 29, sivv. 259—60.

³⁾ Suomen virall. tilasto, VI, 1, sivv. 36—37.

Hämeen läänin	79.59 %.
Viipurin »	84.84 »
Mikkelin »	84.69 »
Kuopion »	85.33 »
Vaasan »	83.87 »
Oulun »	78.12 »

Tutkimusalueella oli maanviljelysväestöä koko väestöön verrattuna eri vuosina seuraavasti:

V. 1815	74.20 %.	V. 1855	74.69 %.
» 1820	74.59 »	» 1860	73.75 »
» 1825	73.84 »	» 1865	73.56 »
» 1830	74.35 »	» 1870	72.11 »
» 1835	74.95 »	» 1875	72.75 »
» 1840	75.01 »	» 1880	69.57 »
» 1845	75.70 »	» 1890	67.02 »
» 1850	75.17 »		

Näistä luvuista päättäen näyttää maanviljelysväestön prosenttimäärä Turun ja Porin läänissä¹⁾ olleen lievästi nousemassa vuosisadan keskivaiheille saakka.²⁾ Vuosisadan loppupuoliskolla on suhde sitä vastoin tällä tutkimusalueella huomattavasti muuttunut maanviljelysväestön tappioksi, t. s. näyttäytyy sama tendenssi kuin koko maan keskimääräisissä prosenttiluvuissa, vieläpä voimakkaampana. Siitä asti kun on käytettävissä tietoja koko maan maanviljelysväestön prosenttiluvuista, nimittäin vuodesta 1865, oli koko maan maanviljelysväestön prosenttimäärä vuoteen 1890 vähentynyt 79.37:stä 74.75:een eli siis 5.8 %:illa; tutkimusalueella oli maanviljelysväestön prosenttimäärä alentunut 73.56:sta 67.02:een, — väheneminen siis 8.9 %.

Toinen seikka, joka esitetyistä luvuista käy selville, on se että ainakin vuosisadan loppupuolella maanviljelysväestön prosenttimäärä Turun ja Porin läänissä on vähäisempi kuin keskimäärin koko maassa. Mitä eri lääneihin tulee, oli ainoastaan Uudenmaan läänissä v. 1865 maanviljelysväestöä suhteellisesti vähemmän kuin Turun ja Porin läänissä; kaikissa muissa lääneissä sitä vastoin enemmän.

Turun ja Porin läänin suhteellisesti alhainen maanviljelysväestön prosenttimäärä on nähtävästi seurauksena siitä, että suurimmassa osassa Turun ja

¹⁾ Tarkotetaan tässä julkaisussa tutkimusaluetta.

²⁾ Kun kaava vv. 1815—75 on pysynyt niuttumattomana, on tämä ilmiö tuskin aineksista riippuva.

Porin läänin historialliset ja luonnolliset edellytykset tarjoavat vaihtelevampia muotoja elatuksen hankkimiseen kuin missään muussa osassa Suomea.

Sen todistaa m. m. tilasto aivan selvästi.

Kaupunkiväestö on Turun ja Porin läänissä suhteellisesti suurempi kuin keskimäärin koko maassa. Suomen virallisen tilaston mukaan ¹⁾ oli kaupunkilaisväestöä koko väestöstä:

	Turun ja Porin läänissä.	Keskimäärin koko maassa.
V. 1840	9.57 %	5.85 %
» 1870	11.47 »	7.45 »
» 1880	11.51 »	8.41 »
» 1890	12.45 »	9.89 »

Kaupunkilaisväestön suhteellinen lukuisuus on tavallisesti yhteydessä teollisuuden ja liikkeen harjottajain suhteellisen lukuisuuden kanssa, koska kaupunkilaisväestö juuri etupäässä harjottaa näitä ammatteja. Verrattaessa tämän luvun loppuun liitetystä taulusta olevia lukuja elinkeinojen ja ammattien pääryhmistä Turun ja Porin läänissä vastaaviin lukuihin koko maasta, huomataankin, että tässä läänissä teollisuutta, kauppaa ja meriliikettä harjottavien prosenttimäärät ovat verrattain paljon korkeammat kuin vastaavat koko maan prosenttimäärät.

Teollisuusväestöä oli nimittäin:

	Turun ja Porin läänissä.	Keskimäärin koko maassa. ²⁾
V. 1865	7.20 %	4.91 %
» 1875	6.56 »	4.84 »
» 1880	8.06 »	6.62 »
» 1890	9.87 »	8.00 »

Kauppaa ja meriliikettä harjottavia oli:

	Turun ja Porin läänissä.	Keskimäärin koko maassa. ³⁾
V. 1865	3.09 %	1.59 %
» 1875	3.94 »	1.95 »
» 1880	5.10 »	3.03 »
» 1890	4.85 »	3.34 »

¹⁾ Suomen virall. tilasto VI, 29, sivv. 11—12.

²⁾ Suomen virall. tilasto VI, 29, sivv. 259—60.

³⁾ Suomen virall. tilasto VI, 29, sivv. 250—60.

Viimemainitun ryhmän suhteellisen lukuisamuuden Turun ja Porin läänissä ei tietysti tarvitse olla yhteydessä yksistään kaupunkilaisväestön lukuisamuuden kanssa, vaan riippuu myöskin m. m. siitä seikasta, että Turun läänin rannikon laajasta saaristosta luonnollisesti paljon nuorta väkeä antautuu merimiehiksi.

Mikä on vihdoin maanviljelysväestön lukumäärän suhde muuhun väestöön tutkimusalueen eri rovastikunnissa? Tähän kysymykseen vastattaessa on huomattava, että vertailun on pakko jättää kaupunkilaisväestö lukuunottamatta ja tyytyä ilmoittamaan yksinomaan rovastikuntien maanviljelysväestön suhdetta rovastikuntien muuhun maaseutuväestöön. Kaupunkilaisväestön ottaminen lukuun asianomaisissa rovastikunnissa vaikuttaisi näet helposti käsiteltävistä syistä niin paljon maanviljelysväestön suhteeseen muutamissa rovastikunnissa, että olisi mahdotonta saada mitään kuvaa siitä, missä määrin maanviljelysväestö eri paikkakunnissa maaseudulla on vallitsevana. Taulu tulee siis seuraavaksi:

Koko maaseutuväestöstä oli maanviljelysväestön prosenttimäärä Turun ja Porin läänin rovastikunnissa allamainittuina vuosina:

Rovastikunta.	1815.	1820.	1825.	1830.	1835.	1840.	1845.	1850.	1855.	1860.	1865.	1870.	1875.	1880.	1890.
Turun tuomio- . . .	79.57	80.73	79.67	79.38	78.96	79.54	80.13	79.98	79.32	79.67	78.96	78.38	77.79	73.30	69.00
Mynämäen	79.63	81.02	80.83	81.74	81.35	82.38	83.68	83.46	82.84	82.22	82.44	82.17	84.69	80.96	81.90
Vehmaan	81.19	82.91	81.08	82.09	82.57	82.54	83.24	83.97	82.86	82.46	82.31	82.34	84.60	82.06	82.39
Porin ala-	76.20	81.37	82.05	82.03	83.09	82.43	84.74	85.28	83.86	83.85	83.93	82.72	84.67	77.43	80.18
» ylä-	88.26	82.70	82.38	82.92	83.15	82.37	82.93	83.69	83.04	82.34	82.06	81.78	83.25	83.42	85.06
Tyrvään	84.42	84.39	85.15	84.74	86.50	85.52	86.35	86.58	87.84	85.63	84.91	86.02	85.62	85.31	84.67
Raaseporin länt.	85.08	88.03	88.43	86.64	85.60	82.52	83.90	86.50	86.39	86.91	86.43	86.69	80.43	77.78	79.16
Perniön	80.90	82.02	81.17	81.94	81.84	81.99	81.70	80.06	79.17	79.19	78.03	79.74	78.68	75.43	69.65
Ahvenanmaan	81.37	81.25	80.56	79.17	79.06	78.75	77.35	77.88	79.19	80.32	80.67	79.32	75.15	72.69	63.23
Koko lääni	81.41	82.30	82.01	82.26	82.63	82.33	83.13	83.30	82.69	82.56	82.16	81.78	82.43	79.66	78.63

Taulusta huomaamme ensinnäkin, että prosenttiluku yleensä vaihtelee verrattain vähän, niin hyvin eri vuosien kuin eri rovastikuntien kesken. Jos mitään tendenssiä näissä luvuissa saattaa nähdä, tuntuu kuin maanviljelysväestön prosenttimäärä hiukan kohoaisi vuosisadan keskivaiheilla, aleten sitten vuosisadan lopussa.

Jos laskee keskimäärän eri rovastikuntien maanviljelysväestön prosenttiluvuista kolmena kymmenvuotisajanjaksona vuosisadan alussa ja lopussa,¹⁾ saa

¹⁾ S. o. vuosilta 1815, 1825 ja 1835 ajanjakson alussa ja viltta 1870, 1880 ja 1890 ajanjakson lopussa.

tulokseksi — mikäli ei oteta lukuun Raaseporin läntisen rovastikunnan Turun läänin puoleista pientä aluetta —, että suhteellisesti runsaimmin oli maanviljelysväestöä vuosisadan alussa ja lopussa Tyrvään ja Porin ylä-rovastikunnassa, suhteellisesti vähimmän vuosisadan alussa ja lopussa taas Ahvenanmaan ja Turun tuomiorovastikunnassa. Rovastikuntien järjestys mainitun keskiprosenttiluvun mukaan on näet laskun perustuksella seuraava:

	Vuosisadan alussa.		Vuosisadan lopussa.
Raaseporin länt. rovastik.	(86.37 ‰)	Tyrvään rovastik.	85.33 ‰
Tyrvään	» (85.36 ‰)	Porin ylä-	» 83.42 ‰
Porin ylä-	» (84.60 ‰)	Vehmaan	» 82.26 ‰
Vehmaan	» (81.61 ‰)	Mynämäen	» 81.68 ‰
Perniön	» (81.30 ‰)	Raaseporin l.	» 81.21 ‰
Mynämäen	» (80.60 ‰)	Porin ala-	» 80.11 ‰
Porin ala-	» (80.45 ‰)	• Perniön	» 74.94 ‰
Ahvenanmaan	» (80.33 ‰)	Turun tuomio-	» 73.49 ‰
Turun tuomio-	» (79.40 ‰)	Ahvenanmaan	» 71.75 ‰

Missä määrin prosenttiluvut ovat muuttuneet toisiksi ajanjakson loppupuolla, näyttää seuraava taulu, jossa enenemistä osoittaa +, vähenemistä --merkki.

Prosenttimäärä oli edellisten taulujen mukaan vuosisadan

	alussa.	lopussa.
Tyrvään rovastik.	85.36	85.33 siis —
Porin ylä-	» 84.60	83.42 » —
Vehmaan	» 81.61	82.26 » +
Mynämäen	» 80.60	81.68 » +
Raaseporin l.	» 86.37	81.21 » --
Porin ala-	» 80.45	80.11 » —
Perniön	» 81.30	74.94 » —
Turun tuomio-	» 79.40	73.49 » —
Ahvenanmaan	» 80.33	71.75 » —

Ainoastaan Vehmaan ja Mynämäen rovastikunnissa osottaa siis maanviljelysväestön prosenttimäärä vähäistä enenemistä.

Eroavaisuus on kuitenkin itse asiassa tuskin huomattava muissa kuin Turun tuomio-, Ahvenanmaan ja Perniön rovastikunnissa (ynnä Raaseporin l. rovastikunnan pienellä alueella).

Esitetyistä tauluista käy ymmärtääksemme kaksi asianhaaraa ilmi: 1) että läänin eteläisimmät ja samalla saaristorikkaimmat rovastikunnat ovat ne, joissa maanviljelysväestön prosenttimäärä on alhaisin; 2) että maanviljelysväestön prosenttimäärä huomattavinmin juuri näissä rovastikunnissa on alenemassa. Selityksensä saavat nämä ilmiöt siitä, että Turun ja Porin läänin luonnolliset ja historialliset erityisyydet etenkin vaikuttavat juuri näissä rovastikunnissa; täällä on väestöllä kaikista suurimmassa määrässä tilaisuutta ja pakkoakin turvautua muihin elinkeinoin kuin maanviljelykseen.

Saaristossa ja Turun ympäristön tiheästi asutuissa vanhoissa viljelysseuduissa lienee maanviljelys vähimmin taipuva esim. uutisviljelyksen muodossa tarjoamaan elatuskeinoja lisääntyvälle väestölle. Saariston asukkaista suuri osa antautuu merellä elämään. Tätä seikkaa valaistaksemme esitettäköön tässä numerot meriväestön luvusta Turun ja Porin läänin rovastikunnissa vuosina 1815, 1850 ja 1890.

Meriväestöä, (laivureita, perämiehiä, merimiehiä, luotseja, majakanvarti-joita y. m. perheineen ja palvelusväkineen) oli

	v. 1815	v. 1850	v. 1890
Turun tuomiorovastik.	293	410	2 430
Mynämäen r.	29	32	134
Vehmaan »	42	105	1 032
Porin ala- »	78	111	245
Porin ylä- »	—	1	9
Tyrvään »	—	2	4
Raaseporin l. »	—	—	1
Perniön »	130	215	1 221
Ahvenanmaan »	89	312	2 971

Edelleen on Turun ja Porin läänin eteläisimmässä osassa »Etelä-Suomessa» teollisuusväestön luku suuri. Tämähän on m. m. maan vanhimpia ja vilkkaimpia rautateollisuusseutuja.

Vihdoin ansainnee huomauttamista, miten esitetyt numerot vahvistavat sitä väitettä, että ruotsalainen kansanainees on vastahakoinen raskaaseen maanviljelystyöhön, sillä tuomiorovastikunnassa sekä Ahvenanmaan ja Perniön rovastikunnissa on läänin ruotsalaisväestö valtaavin.

Pohjoiseen ja etenkin sisämaahan päin on väestön elinkeinona yhä pääasiallisemmin maanviljelys. Tyrvään ja Porin ylärovastikunta ovat ainoat täydellisesti mannerrovastikunnat, ja niissä on maanviljelysväestön prosenttimääräkin suurin.

II. Maanviljelysväestön eri ryhmät ja luokat. Luokitusperusteet.

A. Papiston väestötauluissa noudatettu maanviljelysväestön luokitus.

Edellisessä luvussa on käynyt ilmi tutkimusalueen maanviljelysväestön suhde muuhun (maaseutu)väestöön.

Mutta maanviljelysväestön kokonaisluvut eivät kuitenkaan vielä ilmaise tämän väestön kokoonpanoa monessa tärkeässä suhteessa. Valaistusta vaille jäävät m. m. semmoiset seikat kuin yhteiskunnallisen työnjaon kehitys ja aste määrättyinä ajankohtana, aktiivinen ja passiivinen ammattiin kuuluvaisuus (»Die berufliche Aktiv- und Passiv-Ziffer») ja vihdoin eri »sosiaaliset luokat».

Nykyaikainen ammattitilasto ei tyydykään yksinomaan siihen, että se jakaa määrätyn alueen kokonaisväestön elatuslähteiden mukaan muutamiin suuriin pääryhmiin (maanviljelys-, teollisuusväestöön j. n. e.) Sen tehtävänä on sen lisäksi varsinkin:

a) jakaa mainittuihin pääryhmiin kuuluva väestö eri ammattilajeihin sen ammatin tai elinkeinon (elinkeinoon haaran) mukaan, josta kukin joko suorastaan tai välillisesti saa elatuksensa;

b) osottaa, millä tavalla henkilöt eri ryhmityksissä kuuluvat ammattiin, t. s. ovatko he *ansaitsevaisia* (= »Erwerbsthätige»), niiden *omaisia* (= »Angehörige») tai *henkilöllistä palvelusväkeä* (= »Dienende für häusl. Dienste»);

c) osottaa, miten *ansaitsevaiset* jakaantuvat »sosiaalisiin luokkiin», s. o. *itsenäisiin* (esim. yrittelijöihin) ja *apulaisiin* (esim. konttorihenkilökuntaan ja työväestöön).

Mitä Suomen ammattitilastollisiin aineksiin tulee on papiston väestötauluissa nähtävänä pyrkimystä jakaa väestön ammattitilastolliset pääryhmät ja siis myös maanviljelysväestö kaikkien kolmen eri näkökohdan perusteella. Missä määrin 1811 ja 1877 vuosien kaavat tässä suhteessa ovat onnistuneet ja siis missä määrin näiden kaavain laatu tekee mahdolliseksi tutkimusalueen maanviljelysväestön lukumäärän esittämisen a-, b- ja c-kohdissa mainittujen luokitusperusteiden mukaan, esitetään seuraavassa.

1. Ansaitsevaiset, omaiset ja henkilöllinen palvelusväki 1811 ja 1877 vuosien kaavoissa (jaotusperuste b).

Vuoden 1811 kaavasta puhuttaessa (siv. 3-5) näimme, että siinä on ensi sijassa toimeenpantu jaotus, jonka silminnähtävänä tarkoituksena on väestön

ryhmitys saman perusteen mukaan kuin ylempänä b-kohdassa mainittu. Kuitenkin käsittää tämä jaotus — samaten kuin nykyään useimmissa muissa maissa — ainoastaan kaksi ryhmää: ansaitsevaiset ja omaiset.

Vuoden 1877 kaavassa sitä vastoin ei puheenaolevaa jaotusta, jos sellaista olisi tarkotettukin, voi pitää onnistuneena, sillä kaavan jaotus kysymyksessä olevassa suhteessa on kokonaan arvoton. Kaavaan painetuissa ohjeissa sanotaan nimittäin: »V artiklan suhteen (väestö jaettuna ammatin ja elinkeinon mukaan) vaariinotetaan, että kukin mies tahi nainen luetaan siihen ammattiin, josta hänellä suorastaan tahi välillisesti on elatuksensa. Jokaiseen pykälään tulevat sentähden ensiksi ne, joiden virka on tahi jotka ammattia tahi elinkeinoja itsenäisesti harjottavat, esim. papit, kauppiaat j. n. e., sitten eri riville niiden perheet, sen perästä virkaan tahi ammattiin välillisesti kuuluvaiset, esim. lukkarit; kirkonpalvelijat, kauppapalvelijat j. n. e., sekä viimeiseksi palkolliset, jos nämät ovat asetettuina mieskohtaista passinkia ja talouden askareita varten, eikä heitä pääasiallisimmin käytetä maanviljelyksessä, jossa viimeainitussa tapauksessa ne luetaan 7:een §».

Näkyi siis, että kaavassa on määrä erottaa toisistaan perheiden päämiehet, heidän vaimonsa ja lapsensa ja palvelusväkensä, mutta jaotus perheiden päämiehet + palvelusväki toisaalla sekä edellisten vaimot ja lapset toisaalla ei suinkaan ole samaa kuin jaotus ansaitsevaisiin ja niiden omaisiin, sillä mikäli perheessä on kotonaan olevia täysikasvuisia poikia ja tyttäriä, jotka maaseutuloissamme jotenkin säännönmukaisesti ottavat osaa maanviljelystyöhön, tulevat ne tämän kaavan mukaan lasketuiksi yhteen perheen alaikäisten, ansiotoimintaan vielä kykenemättömien jäsenten kanssa, siis omaisten eivätkä ansaitsevaisten lukuun. Vuoden 1811 kaavassa on kysymyksessä olevassa kohdassa menetelty niin, että, kuten ohjeissa sanotaan, tilallisten pojat ja tyttäret, jotka ovat täytäneet 15 v., katsotaan vaikkakin ovat kotonaan, palkollisiksi, ja lukee ne siis ansaitsevaisiin, jolloin paljon oikeampi, paljon enemmän tosioloja vastaava jaotus syntyy puheenaolevassa suhteessa.

Mutta 1877 vuoden kaavassa on toinenkin onnettomuus. Huolimatta ylempänä mainitusta periaatteesta, että perheet ovat kirjoitettavat erikseen, on kaavan kolmattasataa eri ammattia ja luokkaa sisältävästä jaotuksesta kolmessa perheet yhdistetty päämiehiin. Eläkkeellä-olijain, kalastajain ja työstä toisen maalla itseään elättävien loisten lukumäärä ilmoitetaan perheineen. Miksi hyväksi tämä pieni, näköjään vähäpätöinen poikkeus? Sen vuoksi joutuvat sitte kaikki laskut ansaitsevaisten ja omaisten lukumäärästä vieläpä maanviljelysväestön ansaitsevaisten eri luokkain prosenttiluvuista ilmassa heilumaan.

Vuosien 1811 ja 1877 kaavain erilainen menettelytapa nyt kysymyksessä olevan jaotuksen suhteen on sangen kuvaavaa laatua ja helposti ymmärrettä-

vissä. Silloin kun 1811 vuoden kaava laadittiin, oli tämäntapaisella jaotuksella, joka valtion elättäviin ja elätettäviin jäseniin kiinnittää huomiota, paljon painavampi merkitys, paljon suurempi arvo kuin myöhemmin. Sehän oli täysin vastaava ajan katsantotapaa, joka kansalaista arvosteli etupäässä sen hyödyn perustuksella, mikä hänestä vallitsevan mittakaavan mukaan oli valtiolle¹⁾.

Ei ole näin ollen varsin suuresti ihmeteltävää, että 1877 vuoden kaavassa on jätetty panematta erityistä painoa siihen seikkaan, paljoko väestössä on elättäviä ja elätettäviä henkilöitä. Nykyaikaisen ammattitilaston tunnustetuksi päämääräksi katsotaan kuitenkin näidenkin seikkain selvittäminen. Eri-mielisyydet ovat epäilemättä kajastusta siitä horjuvaisuudesta, joka yhä on vallitsevana eri tarkotuseriä palvelevien ammattitilastollisten ainesten ja selontekojen keskinäisen rajan käsittämisessä²⁾.

Kysymyksellä väestön jakamisesta ansaitsevaisiin ja niiden omaisiin on käytännöllinenkin puolensa, se nimittäin, millä tavalla on aktiivisesti ja passiivisesti ammatteihin kuuluvain, s. o. ansaitsevaisten ja omaisten välinen jako tapahtuva ammattitilastollisia aineksia koottaessa ja järjestettäessä? Milloin ammattitilasto perustuu yleiseen väenlaskuun, milloin siis ensitiedot merkitään erityisiin tarkotusta varten laadittuihin talouslistoihin, silloin on luonnollista, että kysymyksessäoleva jako kussakin yksityiskohdassa tehdään asian todellisen laidan mukaan. Kymmenvuotisista lapsista esim. tulevat silloin ne, jotka tosiasiallisesti jo ovat jossakin ansiotoimessa, luettaviksi ansaitsevaisiin, muut sitä vastoin omaisiin.

Tabellilaitoksessa, joka perustuu kirkonkirjoihin, ei tietysti ole mahdollista tällä tavalla menetellä. Ruotsalais-suomalaisessa tabellilaitoksessa on puheenaoleva jako ollut toimitettava erinäisten yleisten tunnusmerkkien (iän, sukupuolen) mukaan. Siten tulevat esim. (vuoden 1811 kaavan mukaan) kaikki 15 vuotta täyttäneet lapset luettaviksi ansaitsevaisiin, sitä nuoremmat omaisiin.

Paitsi ansaitsevaisia ja omaisia erotetaan useiden maiden tilastossa vielä eri ryhmäksi *henkilöllinen palvelusväki*.

¹⁾ Puheenaoleva ajan katsantotapa ei ole enää samalla tapaa painanut leimaansa 1811 vuoden kaavaan kuin aikaisempiin ammattitilastollisiin jaotuksiin. Mainitussa kaavassa ovat näet ryhmäin nimitykset lainattu muilta (ikäsubteiden ja sukupuolen) aloilta, kun sitä vastoin varhemmin, esim. tabellikomissionin selonteossa väestötaulujen tuloksista vuodelta 1761 väestö jaetaan seuraaviin nimitystensäkin puolesta kuvaaviin luokkiin: 1) Näringslemmar 2) Tienstelemmar 3) Krigsfolket 4) Tärande Lemmar, som hwarken tjena Cronan, Näringarna el:r Publica och Privata wärk; 5) Öfverflödiga Lemmar, som lefwa af onyttiga handteringar (Sen lisäksi vielä: Ungdom under 15 år; Bräcklige och fattige, Studenter). — (Aug. Hjelt: De första officiella relationerna om svenska tabellverket åren 1749—1757, siv. 57).

²⁾ Vrt. G. v. Mayr: Statistik und Gesellschaftslehre II; siv. 133.

Henkilöllistä palvelusväkeä meillä yhtävähän 1811 kuin 1877 vuodenaan kaava käsittelee kyllin yksityiskohtaisesti. 1811 vuoden kaavassa on kyllä erityinen pykälä: »säätymenkilöitten palvelusväki», jossa m. m. nimenomaan on sellainen otsake kuin »renkejä, joita ei käytetä maanviljelyksessä», mutta selvää on, että pykälä käsittää moniin eri pääryhmiin (nykyisessä merkityksessä) kuuluvaa palvelusväkeä aina sen mukaan onko isäntä maanomistaja, pappi tai teollisuudenharjoittaja j. n. e. Ryhmästä »piiat», joka tässä kirjotuksessa lasketaan kokonaan maanviljelysväestöön, vieläpä sen »ansaitsevaisiin», ei niinkään voi varmuudella tietää, kuuluuko siihen myös henkilöllistä palvelusväkeä, vaiko vaan palvelijattaria, joita käytetään maanviljelystöihin. Luultavampi on kuitenkin jälkimäinen tapaus, sillä kaavassa on erityinen naisten pykälä, jossa on sellaisia otsikkoja kuin: »gouvernanter, sällskapsdamer ja hushållerskor», joten tässä samalla tavalla kuin vastaavassa miesten pykälässä epäilemättä ollaan tekemisissä säätyläisperheiden talouteen kuuluvain ylempien ja alempien »henkilöllisten» palvelijattarien kanssa¹⁾.

Vuoden 1181 kaava tekee siis mahdolliseksi jaotuksen myöskin henkilölliseen palvelusväkeen, mutta ainoastaan kokonaisuutena, eikä eri pääryhmien mukaan, — niinkuin edellisestä on käynyt selville.

Mitä 1877 vuoden kaavaan tulee, sanotaan sitä seuraavissa ohjeissa, kuten edellä siteerasimme, että viimeiseksi kussakin pykälässä tulevat palkolliset merkittäviksi, »jos nämät ovat asetettuina mieskohtaista passinkia ja talouden askareita varten eikä heitä pääasiallisimmin käytetä maanviljelyksessä, jossa viimeksimainitussa tapauksessa ne luetaan 7:een pykälään». Tämä sananmuoto osoittaa, että 1877 vuoden kaavan laatija ei ole edellyttänyt maanviljelysväestössä henkilöllistä palvelusväkeä. Maanviljelysväestön henkilöllinen palvelusväki on tosin kyllä verrattain vähälukuinen, — Saksassa oli se v. 1895 2.03 % koko maanviljelysväestöstä, Itävallassa v. 1890 0.3 %, — mutta tilastolliset numerot tästä luokasta olisivat silti huvittavia, koska sen lukumäärä eri aikoina tavallaan osoittaa maanviljelijäin elintapojen kantaa ja kehitystä.

2. Ammatit ja „sosiaaliset luokat“ 1811 ja 1877 vuosien kaavoissa (jaotusperusteet a ja c).

Jaotukset ammatteihin ja sosiaalisiin luokkiin saattavat usein yhtyä toisiinsa. Muutamissa pääryhmissä, esim. maanviljelysväestössä, on aivan eri-

¹⁾ Vrt 1900 vuoden kaavaa, jossa sanotaan: henkilölliseen palvelusväkeen luetaan talonmiehet, porttivahdit, hovimestarit, lakeijat, piketit, seuranaiset, kamarineidot, kokit, naiskeittäjät j. n. e. kuskit y. m. s., mutta ei sellaisia renkiä ja piikoja, jotka kuuluvat maatoissa ja muissa ammateissa työskenteleviin.

tyisesti näin laita. Senpä vuoksi myös niistä ryhmistä, joihin maanviljelysväestö on jaettu vuoden 1811 ja 1877 kaavojen pykälissä *e* ja *7*, toiset ovat ammatteteja, toiset »sosiaalisia luokkia». Havaitsemme sen seuraavasta, jossa ne ryhmät, jotka näyttävät lähinnä vastaavan toisiaan, ovat asetetut rinnatusten:

<i>1811 vuoden kaava:</i>	<i>1877 vuoden kaava.</i>
§ <i>e</i> .	§ <i>7</i> .
Maanomistajia ja maalaisia, joilla ei ole muuta arvonimeä (on kaavassa <i>k</i> -§:ssä). Talonpoikia omilla tiloilla.	Maanomistajia, talonpoikia ja muita, jotka viljelevät omaa maata.
Talonpoikia muiden tiloilla. Uutisviljelijöitä liika- ja yhteismailla sitte viime viisivuotiskauden.	Arentimiehiä. Kruununtalonpoikia ja uutisasukkaita.
Torppareita, jotka hallitsevat omaa maata.	Maatorppareja.
Kruunun kalastajia (ovat kaavan eri §:issä).	Kalastajojta ja heidän perheitä.
Työkykyisiä loisia. Vanhoja ja raihnaisia tilallisia, torppareita ja loisia, jotka ovat lakanneet maanviljelyksestä. Taloupoikaispoikia.	Loisia, jotka elättävät itseään työstä toisen maalla, sekä heidän perheitä. Eläkkeellä olijoita (vaimoineen ja lapsineen). Muita (kuin maa-) torppareja.
Talonpoikaisrenkejä. Palvelijattaria (ovat kaava <i>m</i> -§:ssä).	Palvelusväkeä perheillä tässä §:ssä.

Missä määrin nämä ryhmät todella vastaavat toisiaan, käy ilmi edempänä lukuja esitettäessä.

Papiston taulujen maanviljelysväestön jaotuksessa ammatteteihin ja sosiaalisiin luokkiin on vielä huomattava, että 1811 vuoden kaavassa tämä jaotus ylipäänsä ulottuu ainoastaan täysikasvuisiin miespuolisiin henkilöihin eikä alaikäisiin ja naisiin, jotka *B*-pääosastossa luetellaan ainoastaan pykälittäin eli ammattetein pääryhmän mukaan. Tästä asianhaarasta johtuu, että esim. maanviljelysväestön yksityiskohtaisempi jaotus sinä ajanjaksona, minkä puheenaoleva kaava käsittää, saattaa ulottua ainoastaan maanviljelysväestön ansaitsevaisiin eikä omaisiin.

B. Tässä tilastossa noudatettu luokitus.

Edellisessä on tärkeimmissä kohdin esitetty 1811 ja 1877 vuosien kaavain omituisuuksia väestön ammattitilastollisessa ryhmittämisessä ja luokittamisessa. Ennenkuin tulee mainittavaksi se jaotus, jota seuraavain tilastollisten numerojen esittämisessä seurataan, on yhdestä kohdasta vielä huomauttaminen.

Useimpien maiden ammattitilastossa lasketaan henkilöt, jotka eivät enää ole varsinaisesti ansaitsevaisia, vaan saavat toimeentulonsa eläkkeestä, ennen ansaitun omaisuuden koroista j. n. e., erityiseen ammatittomain pääryhmään eikä siihen pääryhmään, johon kysymyksenalaiset henkilöt ennen ovat kuuluneet. Siten tulevat esim. n. s. eläkkeellä olijat eli syytinkiläiset, s. o. entiset maanomistajat lasketuiksi viimeiseen pääryhmään (»ammatittomat ja henkilöt, joilla ei ole ilmoitettua ammattia») eikä maanviljelysväestöön. Ruotsin tilasto ottaa molemmat asianhaarat huomioon, siten että se mainitussa ammatittomain pääryhmässä muodostaa eri luokkia sen (entisen) ammatin mukaan, jonka etuja puheenaolevat eläkkeen nauttijat, koroilla-eläjät y. m. yhä koko sosiaalisessa ja taloudellisessa katsantotavassaan ovat taipuvaiset kannattamaan.

Meillä Suomessa on virallisessa tilastossa ollut tapana laskea n. s. syytinkiläiset maanviljelysväestön pääryhmään. Vaikka tällaista yhdistämistä ei voitane puolustaa, on kysymyksessä olevat syytinkiläiset tässäkin kirjoituksessa, yhdenmukaisesti maamme virallisen tilaston menettelytavan kanssa, otettu lukuun.

Ottamalla huomioon aineksien laadun edellämämainituissa eri katsannoissa, näyttää sopivimmalta Turun ja Porin läänin maanviljelysväestön eri ryhmäin ja luokkain lukumäärää esittäessä noudattaa seuraavaa jaotusta:

1. Ansaitsevaiset ja niiden omaiset.
2. Ansaitsevaisten eri luokat.
 - a) Tilalliset.
 - a) vv:na 1815—75:
 - aa) Maanomistajat ja maalaiset, joilla ei ole muuta arvonimeä.
 - bb) Talonpojat omilla tiloilla.
 - β) vv:na 1880—90?

Maanomistajat, talonpojat ja muut, jotka viljelevät omaa maata.
 - b) Vuokraajat.
 - a) vv:na 1815—75:
 - aa) Talonpojat muiden tiloilla.
 - bb) Uutisviljelijät liika- ja yhteismailla sitte viime viisivuotiskauden.
 - cc) Torpparit, jotka hallitsevat maata.

- dd) Kruunun kalastajat.
- β) vv. 1880—90:
 - aa) Arentimiehet.
 - bb) Kruunun talonpojat ja uutisasukkaat.
 - cc) Maatorpparit.
 - dd) Kalastajat.
- c) Palvelusväki.
 - a) vv. 1815—75:
 - Rengit ja palvelijattaret.
 - β) vv. 1880—90:
 - Palvelusväki, miespuolinen ja naispuolinen.
- d) Irtain väestö y. m.
 - a) vv. 1815—75:
 - aa) Työkykyiset loiset.
 - bb) Vanhat ja raihnaiset tilalliset, torpparit ja loiset, jotka ovat lakanneet maanviljelyksestä.
 - cc) Talonpoikaispojat.
 - β) vv. 1880—90:
 - aa) Loiset, jotka elättävät itseään tekemällä työtä toisen maalla.
 - bb) Muut (kuin maa-) torpparit.
 - cc) Eläkkeellä-olijat ja syytinkiläiset.

»Loiset, jotka elättävät itseään työstä toisen maalla», eläkkeellä-olijat, »kalastajat», joiden kaikkien lukumäärä 1880 ja 1890 vuoden tauluissa, kuten ylempänä mainittiin, on laskettu perheineen, tulevat ryhmissä 1 ja 2 erotettaviksi sillä tavalla, että ansaitsevaisiin luetaan näissä luokissa 50 %, huomioonottaen m. m. ansaitsevaisten yleistä keskimääräistä prosenttilukua edellisinä vuosikymmeninä.

Ansaitsevaisiin kuuluvain eri luokkien prosenttilukua laskettaessa on yleensä kaksi menettelytapaa valittavana. Kunkin luokan prosenttimäärä on laskettava joko koko maanviljelysväestöstä tahi vain ansaitsevaisten kokonaisluvusta. Edellistä tapaa on käyttänyt aikoinaan esim. Böcker, julaistessaan tuloksia tutkimusmatkasta, jonka hän v. 1815 teki kreivi N. P. Rumjanzoffin kustannuksella Vaasan läänissä (painetut K. Suomen Talousseuran »Underrättelseriin» II, 2). Selvää lienee kuitenkin, että näin menettelemällä saadaan verrattain vähän valaisevia numeroita. Tilalliset, torpparit ja loiset m. m. tulisivat silloin verrattaviksi lukumääräänsä nähden, paitsi toisiinsa, omiin vaimoihinsa ja lapsiinsakin, siis kokonaislukuun, joka käsittää mitä erilaisimpia aineksia. Tässä tilastossa on sen vuoksi eri luokkain prosenttiluvut laskettu ansaitsevaisten eikä koko maanviljelysväestön luvun perusteella.

III. Maanviljelysväestön eri ryhmät ja luokat. Tilastolliset luvut Turun ja Porin läänistä.

1. Ansaitsevaiset ja omaiset.

Turun ja Porin läänin ruostehäntäen koko maanviljelysväestön lukumäärä ajanjaksona 1815—1890.

Kovastikunta.	1815.	1820.	1825.	1830.	1835.	1840.	1845.	1850.	1855.	1860.	1865.	1870.	1875.	1880.	1890.
Turun tuomio-	20 715	20 420	21 488	22 842	23 055	24 205	24 981	25 225	24 712	23 929	24 932	25 381	27 157	27 595	28 541
Mynämäen	13 934	14 316	14 792	15 819	15 555	16 803	17 757	17 728	17 557	17 252	18 379	17 326	18 957	19 201	21 067
Vehmaan	15 838	16 729	16 891	18 023	18 465	18 915	20 591	21 589	21 405	21 760	23 148	22 607	25 006	26 123	29 494
Porin ala-	20 237	23 377	25 774	28 458	30 480	26 276	29 594	31 574	32 514	34 323	36 275	34 086	37 053	37 460	44 100
» ylä-	16 289	16 417	17 921	19 579	20 005	25 512	27 283	28 511	29 127	30 555	32 208	29 778	33 009	35 277	40 570
Tyrvään-	28 359	30 936	33 786	36 544	38 182	39 477	43 525	46 435	49 191	51 805	54 744	47 438	53 678	59 622	71 931
Raaseporin I.	1 813	2 088	2 109	2 037	2 110	2 044	2 147	2 243	2 213	2 259	2 356	2 417	3 178	3 252	3 507
Perniön	21 011	21 734	22 949	24 017	24 981	25 353	26 329	26 177	26 094	26 079	27 377	27 595	29 390	29 710	30 923
Ahvenanmaan	10 063	10 346	10 646	10 911	11 113	11 532	12 013	12 329	12 571	12 800	13 461	13 972	13 835	14 554	13 594
Koko lääni	148 279	156 363	166 356	177 730	183 946	190 117	204 220	211 811	215 384	220 762	232 860	220 600	241 263	252 794	283 727

Maanviljelysmaaston ansaitsevaisten lukumäärä Turun ja Porin läänin rovastikunnissa ajanjaksona 1815—90.

Rovastikunta.	1815.	1820.	1825.	1830.	1835.	1840.	1845.	1850.	1855.	1860.	1865.	1870.	1875.	1880.	1890.
Turun tuomio-	10 417	10 799	10 777	10 631	10 618	11 743	12 517	12 517	12 481	12 015	12 300	12 325	12 792	12 488	12 130
Mynämäen	6 722	7 263	7 317	7 306	7 298	7 856	8 481	8 625	8 671	8 477	8 692	8 082	8 589	8 083	8 184
Vehmaan	7 430	8 083	8 126	8 108	8 366	8 473	9 578	10 159	10 315	10 444	11 096	10 796	11 471	10 861	11 771
Pörin ala-	9 662	10 887	11 563	12 020	13 195	11 669	13 362	14 253	14 728	15 549	16 453	15 825	16 778	13 875	16 827
» ylä-	7 638	8 162	8 549	8 582	8 795	11 593	12 860	13 294	13 637	14 233	14 787	14 224	15 290	14 929	16 384
Tyrvään	13 789	15 248	15 418	15 659	16 807	17 656	19 998	20 545	21 269	22 511	23 749	21 725	23 649	21 800	23 644
Raaseporin I.	758	990	917	897	934	1 005	1 051	1 129	1 127	1 127	1 162	1 159	1 542	1 116	1 169
Pennön	10 294	10 867	11 144	11 356	11 660	11 949	12 590	12 595	13 026	13 029	13 187	13 304	13 675	12 027	12 024
Ahvenanmaan	4 894	5 215	5 211	5 288	5 338	5 692	6 138	6 217	6 250	6 814	6 376	6 644	6 528	4 882	4 688
Koko läänissä	71 604	77 484	79 022	79 847	83 011	87 636	96 575	99 334	101 504	108 699	107 802	104 084	110 309	99 561	106 821

*Maanviljelysmaaston ansaitsevaisten prosenttimäärä koko maanviljelysmaasta Turun ja Porin läänin rovastikunnissa
ajanjaksolla 1815—90.*

Rovastikunta.	1815.	1820.	1825.	1830.	1835.	1840.	1845.	1850.	1855.	1860.	1865.	1870.	1875.	1880.	1890.
Turun tuomio-	50.28	52.84	50.90	47.58	46.06	48.51	50.11	49.62	50.51	50.21	49.83	48.56	47.10	45.53	44.95
Mynämäen	48.24	50.73	49.47	46.18	46.32	46.75	47.76	48.65	49.39	49.14	47.29	46.65	45.90	42.10	38.85
Vehmaan	46.91	48.32	40.05	44.97	45.31	44.80	46.52	47.06	48.10	48.00	47.94	47.76	45.86	39.66	39.91
Porin ala-	47.74	46.44	44.86	42.27	43.29	44.42	45.15	45.14	45.30	45.30	45.36	46.42	45.28	37.04	38.16
» ylä-	46.89	50.08	47.70	43.83	43.96	45.44	47.50	46.67	46.82	46.58	45.91	47.77	46.32	42.32	40.38
Tyrvään	48.52	48.71	46.52	42.85	45.85	44.72	45.95	44.24	43.24	43.45	43.38	45.56	44.06	36.73	32.87
Raaseporin I.	41.86	47.41	43.48	44.04	44.27	49.17	48.95	50.33	50.98	49.85	49.32	47.95	48.52	34.32	33.33
Pernön	48.99	50.00	48.56	47.28	46.68	47.13	47.82	48.11	49.92	49.96	48.18	48.21	46.53	40.48	38.82
Ahvenanmaan	48.38	50.40	48.95	48.46	48.03	49.37	51.09	50.42	49.72	48.55	47.37	47.55	47.15	33.54	34.49
Koko läänissä	48.29	49.55	47.44	44.93	45.13	46.10	47.29	46.90	47.17	46.64	46.29	47.18	45.72	39.38	37.65

Maanviljelysasteen omaisten lukumäärä Turun ja Porin läänin rovastikunnissa ajanjaksona 1815—90.

Rovastikunta.	1815.	1820.	1825.	1830.	1835.	1840.	1845.	1850.	1855.	1860.	1865.	1870.	1875.	1880.	1890.
Turun tuomio-	10 298	9 621	10 711	11 711	12 437	12 462	12 464	12 708	12 231	11 914	12 632	13 056	14 365	15 107	16 411
Mynämäen	7 212	7 053	7 475	8 513	8 257	8 947	9 276	9 103	8 886	8 775	9 687	9 244	10 368	11 118	12 888
Vehmaan	8 408	8 646	8 765	9 915	10 099	10 442	11 013	11 430	11 090	11 316	12 052	11 811	13 535	15 762	17 723
Porin ala-	15 575	12 520	14 211	16 438	17 285	14 607	16 282	17 321	17 786	18 774	19 822	18 261	20 275	23 585	27 273
» ylä-	8 651	8 255	9 372	10 997	11 210	13 919	14 423	15 217	15 490	16 322	17 421	15 554	17 719	20 348	24 186
Tyrvään	14 570	15 688	18 368	20 885	21 375	21 821	23 527	25 890	27 922	29 294	30 995	25 713	30 029	37 822	48 287
Raaseporin l.	1 055	1 098	1 192	1 140	1 176	1 039	1 096	1 114	1 086	1 132	1 194	1 258	1 686	2 136	2 338
Perniön	10 717	10 867	11 805	12 661	13 321	13 404	13 739	13 582	13 068	13 050	14 190	14 291	15 715	17 683	18 899
Ahvenanmaan	5 189	5 131	5 435	5 623	5 775	5 840	5 875	6 112	6 321	6 436	7 085	7 328	7 312	9 672	8 906
Koko läänissä	76 675	78 879	87 334	97 883	100 935	102 481	107 645	112 477	113 880	117 063	125 078	116 516	130 954	153 233	176 906

*Maanviljelysväestön omaisten prosentimäärä koko maanviljelysväestöstä Turun ja Porin läänin rovastikunnissa
ajankautena 1815—90.*

Rovastikunta.	1815.	1820.	1825.	1830.	1835.	1840.	1845.	1850.	1855.	1860.	1865.	1870.	1875.	1880.	1890.
Turun tuomio-	49.72	47.16	49.10	52.42	53.94	51.49	49.89	50.38	49.49	49.79	50.67	51.44	52.90	54.42	55.05
Mynämäen	51.76	49.27	50.53	53.32	53.08	53.35	52.24	51.35	50.61	50.86	52.71	53.35	54.70	57.90	61.15
Vehmaan	53.09	51.68	51.95	55.03	54.69	55.30	53.48	52.94	51.90	52.00	52.06	52.24	54.14	60.94	60.09
Porin ala-	52.26	53.56	55.14	57.73	56.71	55.58	54.85	54.86	54.70	54.70	54.64	53.58	54.72	62.96	61.84
» ylä-	53.11	49.92	52.30	56.17	56.04	54.56	52.50	53.33	53.18	53.42	54.09	52.23	53.68	57.68	59.62
Tyrvään	51.38	51.29	53.48	57.15	54.15	55.38	54.05	55.76	56.76	56.55	56.62	54.44	55.94	63.27	67.13
Raaseporin l.	58.14	52.59	56.52	55.36	55.73	50.83	51.05	49.67	49.07	50.15	50.68	52.05	51.48	65.68	66.67
Perniön	51.01	50.00	51.44	52.72	53.32	52.87	52.18	51.89	50.08	50.94	51.82	51.79	53.47	59.32	61.18
Ahvenanmaan	51.62	49.60	51.05	51.54	51.97	50.83	48.91	49.58	50.28	51.45	52.63	52.45	52.85	66.46	65.51
Koko läänissä	51.71	50.45	52.56	55.07	54.87	53.90	52.71	53.10	52.83	53.36	53.71	52.82	54.28	60.62	62.85

Mikä ensinnä herättää huomiota tarkasteltaessa tauluja sivv. 24—28, on ansaitsevaisten ja omaisten välinen suhde vuosina 1880—90, verrattuna samaan suhteeseen aikaisempana ajanjaksona, nimittäin 1815—75. Ansaitsevaisten vähäisempi prosenttimäärä jälkimmäisenä ajanjaksona johtunee pääasiallisesti siitä ennen huomauttamastamme asianlaidasta, että vuosina 1880 ja 1890 on omaisten eikä ansaitsevaisten lukuun laskettu myös tilallisten 15 vuotta täyttäneet lapset.

Aikaisempana pitkänä ajanjaksona ei mitään erityisempää muutosta näytä tapahtuneen ansaitsevaisten ja omaisten suhdeluissa. Ainoastaan vuoden 1830 tienoilla näkyy yleensä rovastikuntien ansaitsevaisten absoluuttisissa ja relatiivisissa luvuissa jonkinlainen laskeminen tai seisahdus olevan havaittavissa, omaisten luvuissa taas vastaava kohoominen. Ilmiön voinee asettaa yhteyteen sen virallisessa tilastossa (Suom. virall. tilasto VI, 2 siv. 10) osoitetun seikan kanssa, että syntyneiden lasten lukumäärä vuosina 1826—30 oli suuri. Tai oikeammin: ajanjaksona 1812—68 saavutti syntyneiden ylimäärä (kuolleisiin nähden) maksiminsa juuri viisivuotiskautena 1826—30. Mahdollista on, että tätä asianlaitaa voidaan katsoa selitykseksi esilläoleviin lukuihin mainitulta ajanjaksolta.

Olisi huvittavaa verrata ylempänä olevia lukuja Turun ja Porin läänistä vastaaviin lukuihin koko maasta, mutta ikävä kyllä, sellaisen vertauksen voimme tehdä vaan ajanjaksolta 1880—90, jonka luvut, kuten jo on huomautettu, tässä suhteessa eivät ole varsin asianmukaiset. Ne yksityiskohtaisemmatkaan ammatteja koskevat taulut, joita virallisessa tilastossa esim. vuosilta 1865, 1880 ja 1890 on julaistu, eivät pane huomiota varsinaisesti tähän jaotukseen, ja ainoastaan kahden viimeksimainitun vuoden tauluissa antaa aineiden ryhmitys tilaisuuden, samallaista menettelytapaa noudattaen kuin vastaavina vuosina tutkimusalueella, laskea ansaitsevaisten ja omaisten todennäköisen lukumäärän.

Vuosien 1880 ja 1890 luvut koko maasta ja tutkimusalueelta ovat seuraavat:

	Ansaitsevaisia.		Omaisina.	
	1880.	1890.	1880.	1890.
Koko maassa	34.8	33.8	65.2	66.2
Tutkimusalueella	39.38	37.65	60.62	62.35 ¹⁾

¹⁾ Muutamissa ulkomaiden tilastoissa osottaa puheenaoleva jaotus, perusteltaan lähinnä vastaten edelläolevien taulujen tilastoa ajanjaksona 1815—75, seuraavia numeroita (kaikki 1890-luvulta). Maanviljelysväestöstä oli:

	Saksassa.	Itävallassa.
ansaitsevaisia	44.82 %	63.4 %
omaisia	53.15 »	36.3 »
henkilöllistä palvelusväkeä	2.03 »	0.3 »

Luvut, joihin siis kohdistuu se, mitä ennen on sanottu yleensä 1877 vuoden kaavan jaotuksesta kysymyksessä olevassa suhteessa, osottavat, koska ne on saatu samallaista menettelytapaa noudattaen, että ansaitsevaisten prosenttimäärä siinä merkityksessä, mikä sillä on tänä ajanjaksona, koko maassa keskimäärin on vähäisempi kuin tutkimusalueella.

Jos ensi sijassa ottaa huomioon ansaitsevaisten ja omaisten luvut vuosina 1815—75, seuraa edellä esitetyistä tauluista se johtopäätös, että Turun ja Porin läänissäkin vähän enemmän kuin puolet maanviljelysväestöä on sellaisia henkilöitä, jotka ovat toisten elätettäviä. Kenties ei tämäkään riitä von Mayr samoo, huomautettuaan, miten koko väestöstä jokaisen ansaitsevaisen täytyy elättää vähintään yksi henkilö, että todellisuudessa saattaa tämä taloudellinen painolasti olla melkoista suurempi. Sillä apulaisten ja työmiesten joukkoon on (sellaisessa) yleisessä ammattitilastossa luettu monta perheenjäsentä, joiden työn arvo ei korvaa heidän elatuskustannuksiaan.

Meidän tilastoomme ja nimenomaan vuosien 1815—75 lukuihin sovitettuna, joissa kaikki tilallisten 15 vuotta täyttäneet lapset on laskettu maanviljelystyöväestöön, siis ansaitsevaisiin, pitää von Mayr'in oletamus sikäli paikkansa, kuin meikäläisissä tilallisten 15 vuotta täyttäneissä pojissa ja tyttärissä on enemmän tai vähemmän sellaisia, jotka eivät ota osaa maanviljelystyöhön siinä määrässä, että tällä ansaitsisivat elatuskustannuksensa.

2. Ansaitsevaisten eri luokat.

a) Tilalliset ¹⁾.

a) Vuodet 1815—75.

aa) Maanomistajat ja maalaiset, joilla ei ole muuta arvonimeä (taulut sivv. 32—33).

Ensimmäinen maanviljelysväestön luokka tässä tilastossa on osaksi epä-määräinen. »Maanomistajat ja maalaiset ilman muuta arvonimeä» nähdään

	Unkarissa.	Ranskassa.
ansaitsevaisia	41 %	37.5 %
elätettäviä	59 »	

Jakoperusteet eivät kuitenkaan ole kaikkialla samat, ja sen vuoksi ei voi vertailuun täydellisesti luottaa. Luvut ovat teoksesta Handwörterbuch der Staatswissenschaften (Fr. Zahn: Beruf und Berufstatistik).

¹⁾ Tilalliset, joilla on tila useammassa seurakunnissa, eivät papiston väestötauluissa, kuten manttaaliluetteloissa tavallisesti on ollut laita, tule lasketuiksi useampia kertoja, sillä ohjeiden mukaan »herrasväki, jolla on tiloja useammassa seurakunnissa, lasketaan taulujen lukuihin ainoastaan siinä seurakunnassa, missä se on manttaaliin kirjotettu».

1811 vuoden kaavassa *k*-pykälässä eikä *e*-pykälässä, joka yleensä käsittää maanviljelyksestä elatuksensa saavat henkilöt. Tämä seikka ei kuitenkaan vielä epäilyttä laskemaan luokkaa kokonaisuudessaan maanviljelysväestöön. *K*-pykälä käsittää nimittäin paitsi virasta luopuneita, ylipäänsä maaseudun säätyläishenkilöt, lukuunottamatta pappeja y. m., joilla on oma pykälänsä, ja tämä seikka selittää täysin sen asianhaaran, miksi käsiteltävänä oleva, herrasmaanomistajat (possessionater) sisältävä luokka on *k*-pykälässä eikä tavallisten talonpoikien seurassa *e*-pykälässä. Mutta epävarmaksi jää, onko toinen luokassa esiintyvä aines, »maalaiset ilman muuta arvonimeä», maanomistajia vaiko vain muuta maaseudun säätyläisväkeä. 1830- ja 1840-luvulla näyttää muutamien rovastikuntien painetuissa kaavoissa maanomistajatkin siirretyn maanviljelysväestön pykälään ja *k*-pykälässä esiintyy sen tilalla otsake: »säätyhenkilöt ja maalaiset ilman muuta arvonimeä». Tämä seikka ei kuitenkaan muuta selvitä kuin, että niiltä vuosilta saadaan muutamia lukuja varsinaisten possessionaatien lukumäärästä ¹⁾. Virallisessa tilastossa vuodelta 1865 julaistussa taulussa, joka tabellilaitoksen tietojen nojalla tavallista yksityiskohtaisemmin esittää väestön jakaantumisen ammatteihin mainittuna vuonna, on ensimmäisenä luokkana »maanomistajia», joten siis jää epäselväksi, miten puheena oleva ryhmä silloin on käsitetty, onko se kokonaan taikka vaan osaksi laskettu tähän maanomistajain luokkaan.

Muuan Tilastollisen Päätoimiston alamaaisessa kertomuksessa maan taloudellisesta tilasta (Suom. virall. tilasto II, 4, siv. 51) oleva tiedonanto antaa tullea sille oletukselle, että ryhmä todella käsittää vaan henkilöitä, jotka omistavat tilan. Sanotaan nimittäin, että Turun ja Porin läänin maanomistajista silloin, vuonna 1880, oli 75 aatelismiestä. »Maanomistajia ja maalaisia ilman muuta arvonimeä» oli vuonna 1875 89 henkeä. Voinee otaksua, että läänissä on ollut myös jokunen aateliton maanomistaja, joka ei varsinaisesti kuulu »talonpoikiin». Kaikessa tapauksessa, erehdys ei varmaan voi olla suuri, jos puheenaoleva luokka, kuten tässä tilastossa, lasketaan maanviljelysväestön maanomistajiin.

¹⁾ Maanomistajain (possessionater) lukumäärä erikseen allainnituina vuosina oli seuraava:

	1830.	1835.	1840.	1845.
Turun tuomiorovastikunnassa	11	—	—	—
Mynämäen »	7	3	—	—
Vehmaan »	3	1	4	—
Porin ala- »	3	—	—	—
» ylä- »	4	—	—	—
Tyrvään »	—	3	—	—
Raaseporin l. »	—	1	2	9
Perniön »	1	—	—	—
Ahvenanmaan »	4	3	—	—

Maanomistaja ja maalaisia, joilla ei ole muuta arvonimeä Turun ja Porin läänin rovastikunnissa ajankalsona 1815—75.

Rovastikunta.	1815.	1820.	1825.	1830.	1835.	1840.	1845.	1850.	1855.	1860.	1865.	1870.	1875.
Turun tuomio-	9	7	5	13	8	14	24	17	23	23	24	17	27
Mynämäen	6	9	6	12	4	4	7	4	4	4	9	8	11
Vehmaan	4	2	—	11	2	4	4	9	6	11	6	6	7
Porin ala-	11	10	4	7	8	—	6	5	10	10	9	6	12
» ylä-	1	—	—	5	1	1	3	3	3	2	2	7	4
Tyrvään	4	8	9	7	6	5	6	10	9	14	8	13	8
Raaseporin l.	1	—	—	1	1	2	—	—	—	—	—	—	—
Pernön	8	9	11	9	13	12	11	13	9	9	13	16	14
Abvenanmaan	3	3	3	10	3	2	5	3	3	5	5	5	6
Koko läänissä	47	48	38	75	46	44	66	64	67	78	76	78	89

Maanomistajia ja maalaisia, joilla ei ole muuta arvonimeä prosentteissa maanviljelyväestön ansaitsevaisista Turun ja Porin läänin rovastikunnissa ajanjaksona 1815—75.

Rovastikunta.	1815.	1820.	1825.	1830.	1835.	1840.	1845.	1850.	1855.	1860.	1865.	1870.	1875.
Turun tuomio-	0.09	0.07	0.04	0.12	0.08	0.12	0.19	0.13	0.18	0.19	0.20	0.14	0.21
Mynämäen	0.09	0.12	0.08	0.06	0.05	0.05	0.08	0.05	0.05	0.05	0.09	0.10	0.13
Vehmaan	0.05	0.02	—	0.14	0.02	0.05	0.04	0.09	0.06	0.10	0.05	0.06	0.06
Porin ala-	0.11	0.09	0.04	0.06	0.06	—	0.05	0.04	0.07	0.06	0.05	0.04	0.07
» ylä-	0.01	—	—	0.06	0.01	0.01	0.02	0.02	0.02	0.01	0.01	0.05	0.03
Tyrvään	0.03	0.05	0.06	0.04	0.04	0.03	0.03	0.05	0.04	0.06	0.03	0.06	0.03
Raaseporin l.	0.13	—	—	0.11	0.10	0.20.	—	—	—	—	—	—	—
Perniön	0.08	0.08	0.10	0.08	0.11	0.10	0.09	0.10	0.07	0.07	0.10	0.12	0.10
Ahvenanmaan	0.06	0.06	0.06	0.19	0.06	0.03	0.08	0.05	0.05	0.08	0.08	0.08	0.09
Koko läänissä	0.07	0.06	0.05	0.09	0.06	0.05	0.07	0.06	0.07	0.08	0.07	0.08	0.08

Edelläolevain taulujen mukaan ovat ulkopuolelta talonpoikaissäättyä olevien maanomistajain lukumäärät ajanjakson lopussa yleensä hiukan suuremmat kuin sen alussa. Kasvaminen on kuitenkin vaan vähäpätöinen tai katkonainen. Huomattavammin näyttävät numerot ainoastaan Turun tuomiorovastikunnassa nousseen¹⁾.

bb) Talonpojat omilla tiloilla (t. sivv. 36—37).

Samaten kuin edellinen luokka voi tämäkin antaa aihetta epätietoisuuteen siitä, mitä se oikeastaan sisältää. Lähinnä nousee tietysti kysymys, onko tähän luokkaan luettu kuuluviksi myöskin tavalliset kruununtalonpojat vai ovatko ne lasketut seuraavaan luokkaan »talonpojat muiden tiloilla». Jälkimäinen otaksuma on tietysti luonnollisin ja useat asianhaarat viittaavatkin siihen, että näin on laita. Vuosien 1880—90 tauluissa, joissa maanomistajain luokka ei sisällä tavallisia kruununtalonpoikia, sopivat lukumäärät (nim. maanomistajain) hyvin nyt käsiteltävänä olevan luokan lukumääriin. Vuosina 1875, 1880 ja 1890 tulevat nim. lukumäärät olemaan koko läänistä 9,532, 9,589 ja 10,071²⁾. Tilastollisen Päätoimiston kertomuksessa maan taloudellisesta tilasta vuonna 1880 mainitaan kruununtilain lukumäärän silloin olleen Turun ja Porin läänissä 295. Jos siis olettaisi, että »talonpojat omilla tiloilla» käsitäisivät myöskin kruunun tilalliset, saisimme, laskemalla kruununtalonpoikain luvun vuonna 1875 vaikka vain 295:ksi³⁾, itsenäisten maanomistajain lukumääräksi silloin 9,237 (= 9,532 — 295), ja erotus vuosien 1875 ja 1880 lukujen välillä tulisi siten luonnottoman suureksi.

Toiselta puolen voidaan huomauttaa, että jos arentimiesten lukuun vuonna 1880 lisätään kruununtalonpoikain luku samalta vuodelta, saadaan summaaksi 1,275 + 295 = 1,570, mutta »talonpoikia muiden tiloilla» oli vuonna

¹⁾ Ruotsissa, jossa väestötaulujen ammattitilastollinen aines on ollut melkein samalla tavalla jaettu kuin meillä, muuhun kuin talonpoikaissäättyyn kuuluvien maanomistajain ja maanviljelijäin lukumäärä näyttää myöskin olleen lisääntymässä. Siellä oli mainittuun luokkaan kuuluvia:

v. 1810	2 240
» 1830	4 304
» 1850	8 917

(C. E. Ljungberg: »Om Sveriges Befolkningsförhållanden» teoksessa Försök till en Statsökonomisk Statistik öfver Sverige, siv. 150).

²⁾ Yhdistämme 1875 vuoden lukumäärään myös edellisen aa-luokan luvun, koska se sisältyy vuosien 1880 ja 1890:nkin lukuihin:

³⁾ Itse asiassa on luku suurempi, sillä epäilemättä on kruununtiloja viisivuotiskautena 1875—80 myös ostettu verolle.

1875 vaan 1,156, joten näin suuri lisääntyminen näyttäisi tuskin todenmukaiselta. Mutta on huomattava, että vuonna 1890 oli arentimiesten luku taulun mukaan vaan 977, joka ynnä kruununtalonpoikain luku (200 tai mahdollisesti vähän enemmän) hyvin liittyisi vuoden 1875 lukuun. Kun 1877 vuoden kaavaa ensi kerta käytettiin 1880 vuoden tauluja laadittaessa, voi olla mahdollista, että lukumäärän ilmoittamisessa on tapahtunut jonkunlaista sekaannusta »arentimiesten» sekä »kruununtalonpoikain ja uutisasukkaiden» kesken. 1880 ja 1890 vuosien lukumäärät näistä luokista näyttävät näet siksi paljon eroavilta, että jompiakumpia, mieluummin 1880 vuoden lukuja, hyvällä syyllä voinee epäillä.

Vihdoin on luokan »talonpojat omilla tiloilla» absoluuttinen väkiluku ajanjakson kuluessa pysynyt joko melkein kohdallaan tai ei ainakaan osottanut alenemista siitä huolimatta, että toiselta puolen väitetään ja eräät numerotkin todistavat, että tilojen luku Turun ja Porin läänissä samoin kuin eräissä muissa eteläisissä lääneissä on vähentynyt — joka seikka on siten käsitettävä, että kruununtalonpojista on tähän luokkaan tullut enemmän itsenäisiä tilallisia, kuin näitä muista syistä on vähentynyt. Näin ollen ei jääne paljon aihetta epäilykseen siitä, että tähän luokkaan todellakaan ei ole laskettu tavallisia kruununtalonpoikia. Se on myöskin ollut eräitten asiantuntijain arvelu.

Absoluuttisia lukumääriä taulussa sivulla 36 ensi silmäykseltä tarkastessa herättää huomiota se melkein säännöllinen kohdallaan pysyminen, joka niissä on havaittavissa, jos vertaa toisiinsa aikakauden alku- ja loppupuolta. Niinpä ovat vuosien 1820 ja 1875 lukumäärät koko läänistä melkein samat. Lyhempinä ajanjaksoina silti kyllä tapaa poikkeuksia. Vuonna 1870 esim. on tilallisten lukumäärä neljäntäsataa vähempi kuin vuonna 1865. Tämä väheneminen on nähtävästi suurten katovuosien tulos, ja on se havaittavissa kaikissa muissa rovastikunnissa paitsi Abvenanmaan, joka sai vähimmän kadon vaikutuksen seurauksia kokea.

Millä tavalla tilallisten lukumäärän aleneminen olisi tapahtunut, voi vaan vaillinaisesti tarkastaa. Useampia tiloja joutui pakkohuutokaupoissa hypoteekkiyhdistyksen haltuun. Nimenomaan Turun ja Porin läänissä oli viisivuotiskautena 1866—70 hypoteekkiyhdistyksen hallussa 24 tilaa; vuosina 1871—75 10¹⁾. Autioiksi joutui kuvernöörin kertomuksen mukaan Turun ja Porin läänissä kysymyksessäolevana aikajaksona (1865—70) 11 tilaa, ja yksi verotila joutui maksamattomien verojen takia kruunulle takaisin²⁾).

Kuinka monta tilaa oston kautta yhdistettiin samaan käteen, jättää kuvernöörin kertomus, vahinko kyllä, juuri tältä viisivuotiskaudelta mainitse-

¹⁾ Th. Becker: »Suomen Hypoteekkiyhdistyksen vaiheista». Tilastollinen yleiskatsaus I, kuuluva sivuun 20.

²⁾ Suomen virall. tilasto II, 2, siv. 26.

Talonpojat omilla tiloilla Turun ja Porin läänin rovastikunissa ajanjaksona. 1815 - 75.

Rovastikunta.	1815.	1820.	1825.	1830.	1835.	1840.	1845.	1850.	1855.	1860.	1865.	1870.	1875.
Turun tuomio-	1 470	1 478	1 516	1 480	1 466	1 434	1 471	1 453	1 405	1 432	1 439	1 388	1 409
Mynämäen	996	985	981	1 003	966	976	996	1 008	971	963	981	936	965
Vehmaan	990	1 087	1 097	1 088	1 069	1 068	1 109	1 127	1 144	1 128	1 137	1 104	1 130
Porin ala-	886	939	971	1 005	986	777	852	872	855	873	882	845	884
» ylä-	826	848	881	827	954	1 069	1 074	1 045	1 045	1 014	1 013	986	990
Tyrvään	1 673	1 744	1 639	1 694	1 731	1 704	1 810	1 028	1 825	1 827	1 890	1 765	1 787
Raaseporin I.	95	94	94	95	101	92	86	85	89	82	82	83	98
Perniön	1 154	1 193	1 220	1 232	1 228	1 211	1 156	1 159	1 142	1 148	1 152	1 149	1 084
Ahvenanmaan	1 068	1 087	1 088	1 090	1 120	1 129	1 110	1 133	1 096	1 110	1 104	1 121	1 096
Koko läänissä	9 158	9 455	9 432	9 514	9 621	9 460	9 664	9 710	9 572	9 577	9 680	9 377	9 443

Talonpojat omilla tiloilla prosentissa maanviljelysmaasta Turun ja Porin läänin rovastikunnissa
ajinjaksone 1815—75.

Rovastikunta.	1815.	1820.	1825.	1830.	1835.	1840.	1845.	1850.	1855.	1860.	1865.	1870.	1875.
Turun tuomio-	14.11	13.69	14.07	13.92	13.81	12.21	11.75	11.61	11.25	11.92	11.70	11.26	11.01
Mynämäen	14.82	13.56	13.41	13.73	13.24	12.42	11.74	11.69	11.29	11.96	11.29	11.58	11.24
Vehmaan	13.32	13.45	13.50	13.42	12.78	12.60	11.58	11.09	11.09	10.80	10.25	10.23	9.85
Porin ala-	9.17	8.65	8.40	8.36	7.47	6.66	6.30	6.12	5.81	5.61	5.36	5.34	5.27
» ylä-	10.81	10.79	9.72	9.64	10.85	9.22	8.35	7.86	7.66	7.12	6.85	6.93	6.47
Tyrvään	12.13	11.44	10.63	10.82	10.30	9.65	9.05	8.90	8.58	8.12	7.96	8.12	7.56
Raaseporin l.	12.53	9.49	10.25	10.59	10.81	9.15	8.18	7.53	7.90	7.28	7.06	7.16	6.36
Perniön	11.21	10.98	10.95	10.85	10.53	10.13	9.18	9.20	8.77	8.81	8.74	8.64	7.93
Ahvenanmaan	21.83	20.84	20.78	20.61	20.98	19.83	18.08	18.22	17.54	17.58	17.31	16.87	16.80
Koko lääni	12.79	12.20	11.94	11.92	11.59	10.79	10.01	9.78	9.43	9.24	8.97	9.01	8.56

matta. Mutta että tällaisten tapausten luku ei ollut varsin vähäinen, lienee uskottavaa, kun ottaa huomioon, että kysymyksessäolevana aikajaksona tilojen pakkohuutokaupat olivat niin tavallisia. »Kun omaisuus myytiin velasta huutokaupalla, niin puille paljaille jäänyt isäntä muuttui työmieheksi» (Meurman).

Ylempänä sanottiin, että tilallisten lukumäärä aikajakson lopussa on melkein sama kuin alussa tai että vähenemistä ei ainakaan voi todistaa. Saatanee olla syytä tässä hiukan kosketella, missä yhteydessä tabellilaitoksen numerot itsenäisten tilallisten lukumääräin vaihteluista ovat itse tilojen lukumääräin vaihtelujen kanssa. On tutkittava, olisiko myös itsenäisten tilojen lukumäärä läänissä pysynyt kohdallaan.

Vuonna 1864 julaistussa maanviljelystilastollisessa aineskokoelmassa¹⁾ lausutaan, että tilansavujen luku pohjoisissa lääneissä on vuosittain lisääntynyt ei ainoastaan uutisviljelysten, vaan myöskin lukuisten tilan halkomisten kautta, kun sitä vastoin eteläisissä lääneissä täydellisesti vastakkainen tendenssi ilmenee itsenäisten tilanomistajain luvun vähitellen vähetessä kahden tai useamman tilan yhdistämisen tai yhdyttämisen kautta. Todistuksena mainitaan, että tilansavujen luku yhdeksänä vuotena (1855—64) oli nimenomaan Turun ja Porin läänissä vähentynyt 58:lla, samalla aikaa kun se pohjoisissa lääneissä oli enentynyt. Niin hyvin suuri kuin pieni maanviljelys, lisätään selonteossa, näkyvät siis pyrkivän kukin suunnallaan levenemään ja sen kautta tekemään jo huomattavan erotuksen maan eteläisissä ja pohjoisissa seuduissa vielä suuremmaksi.

Jos vertaamme edelläolevaa tietoa, että tilansavujen luku vuosina 1855—64 olisi *vähentynyt* Turun ja Porin läänissä 58:lla tabellilaitoksen numeroihin itsenäisistä tilallisista, näemme että tiedot ovat ihan vastakkaisia. Tabellilaitoksen numerojen mukaan oli näet luokan »talonpojat omilla tiloilla» lukumäärä Turun ja Porin läänissä kymmenvuotiskautena 1855—65 *kasvanut* 108:lla, luokan »maanomistajia ja maalaisia j. n. e.» 9:llä, siis kaikkien itsenäisten tilallisten 117:lla.

Mitä virallisen tilaston mainittuun tietoon tulee, täytyy tosin muistaa, että tilansavu-käsite ei sellaisenaan ole kaikkialla ollut niin selvä, ettei sen suhteen erehdyksiä olisi voinut tapahtua. Muuan selonteko Tilastollisen toimiston alamaaisessa kertomuksessa vuodelta 1885²⁾ osottaa, kuinka tilansavusanaa on paikottain väärinkäsitetty siten, että on tilansavuksi luettu myöskin arentimiesten perheitä, joten yhtä tilaa kohti on saattanut tulla lasketuksi kaksi jopa kolmekin tilansavua. Kuitenkin täytynee myöntää, että ristiriitaa sittenkin on olemassa kysymyksessäolevien numerojen välillä.

¹⁾ Suomen virall. tilasto III. Aineita Suomen maanviljelystilastoon, siv. 23.

²⁾ Suomen virall. tilasto II, 5, sivv. 118—19.

Ainoa seikka, joka tyydyttävästi selittää asian, on se, että kruunun-talonpojat ovat todenmukaisesti tulleet lasketuiksi ryhmään »talonpojat muiden tiloilla», joten itsenäisten tilallisten luku tilojen verolle-ostojen kautta on saat-tanut lisääntyä, vaikkakin tilojen luku olisi vähentynyt sen kautta, että tiloja on enemmän yhdistetty kuin jaettu. Jos nimittäin oletetaan, että kysymyksessä olevana 9-vuotiskautena esim. 175 tilaa olisi ostettu verolle — vuosina 1866—75 ostettiin verolle 163 taloa —, olisi itsenäisten tilallisten luku todella lisäänty-nyt 117:llä, vaikka tilansavujen luku olisikin vähentynyt 58:lla.

Lopputuloksena edellisestä seuraa siis, että papiston väestötaulujen nu-merot eivät — ainakaan ilman vastaavaa tilastoa tilojen verolle-ostoista. — ole omiaan lähteinä käytettäväksi, jos on ratkaistava, onko maaomaisuus meillä vuosina 1815—75 joutunut yhä harvempiin vaiko yhä useampiin käsiin.

Aivan uuden valaistuksen saavat tilallisten lukumäärää käsiteltävänä olevan ajanjakson kuluessa koskevat tiedot silloin, jos ottaa huomioon, että koko ansaitsevaisen maanviljelysväestön lukumäärä samana aikana on kasva-nut enemmän kuin puolentoistakertaiseksi. Itsenäisten tilallisten lukumäärän paikallaan pysyminen tietää silloin läänin tilallisuusluokan melkoista relatiivista vähenemistä. Taulusta sivulla 37 nähdäänkin, että »talonpoikia omilla tiloilla» jokaista sataa maanviljelysväestön ansaitsevaista henkilöä kohti ajanjakson lopussa kaikissa rovastikunnissa oli koko joukon vähemmän kuin alussa. Koko läänin keskimääräinen prosenttiluku on, kuten näkyy, alentunut 12.79:stä (v. 1815) 8.56:een (v. 1875).

Jos laskee keskiprosenttimäärän vuosilta 1815, 1825 ja 1830 ajanjakson alussa ja vuosilta 1855, 1865 ja 1875 ajanjakson lopussa, tulee rovastikuntien keskinäinen järjestys siihen nähden, paljoko niissä on »talonpoikia omilla ti-loilla» seuraavaksi:

	Ajanjakson alussa.		Ajanjakson lopussa.
Ahvenanmaan r.	(21.20 ‰)	Ahvenanmaan r.	(17.22 ‰)
Turun tuomio- »	(14 ‰)	Turun tuomio- »	(11.32 ‰)
Mynämäen »	(13.82 ‰)	Mynämäen »	(11.27 ‰)
Vehmaan »	(13.20 ‰)	Vehmaan »	(10.70 ‰)
Koko lääni	(12.11 ‰)	Koko lääni	(8.99 ‰)
Raaseporin l. r.	(11.20 ‰)	Perniön r.	(8.48 ‰)
Tyrvään »	(11.02 ‰)	Tyrvään »	(8.03 ‰)
Perniön »	(10.09 ‰)	Raaseporin l. »	(7.11 ‰)
Porin ylä- »	(10.46 ‰)	Porin ylä- »	(6.99 ‰)
Porin ala- »	(8.35 ‰)	Porin ala- »	(5.48 ‰)

Tilallisten suhteellinen lukuisuus vaihtelee siis sangen paljon eri rovastikunnissa, ja näyttää eroavaisuus ajanjakson kuluessa yhä suurentuneen. Eri-tyisesti huomattava on tilallisten korkea prosenttiluku Ahvenanmaalla. Läänin pohjoisissa rovastikunnissa on tilallisten prosenttimäärä vähin¹⁾.

β) *Vuodet 1880—90.*

Maanomistajat, talonpojat ja muut, jotka viljelevät omaa maata.

Lukumäärät olivat:

	v. 1880.	v. 1890.
Turun tuomiorovastik.	1 441	1 482
Mynämäen r.	980	978
Vehmaan »	1 191	1 249
Porin ala- »	972	1 048
Porin ylä- »	1 010	1 003
Tyrvään »	1 918	2 049
Raaseporin l. »	90	94
Perniön »	1 056	1 125
Ahvenanmaan »	931	1 043
Koko läänissä	9 589	10 071

¹⁾ Koko Suomessa oli tilallisten s. o. edellisen ja tämän luokan yhteenlaskettu lukumäärä

v. 1865	84 881
» 1880	88 660
» 1890	98 804)

(Suomen virall. tilasto VI, vihot I, II ja 22).

Ruotsissa oli talonpoikia omilla tiloilla

v. 1805	139 998
» 1820	147 719
» 1835	157 670
» 1850	166 308

(sekä maanomistajia ynnä talonpoikia omilla tiloilla

v. 1900	500 630).
-------------------	-----------

Vuoden 1900 tiedot ovat otetut aikakauskirjasta *Statistisk Tidskrift* 1904 N:o 1, siv. 10; muut Ruotsia koskevat numerot maanviljelysväestön eri luokista tavataan Ljungbergin edellämäinitussa teoksessa sivulla 225 olevassa taulussa.

Prosenttimäärät koko ansaitsevaisesta maanviljelysväestöstä:

	v. 1880.	v. 1890.
Turun tuomiorovastik.	11.54	12.22
Mynämäen r.	12.13	11.95
Vehmaan »	11.49	10.61
Porin ala- »	7.01	6.23
Porin ylä- »	6.76	6.13
Tyrvään »	8.79	8.67
Raaseporin I. »	8.09	8.04
Perniön »	8.78	9.37
Ahvenanmaan »	19.07	22.25
Koko läänissä	9.63	9.42

Luokka maanomistajat, talonpojat ja muut, jotka viljelevät omaa maata, liittyy, kuten näkyy, lukumääriltään jotenkin tasaisesti edellisen ajanjakson tilallisten lukuihin. Vaan pieni kasvaminen on numeroissa havaittavissa.

Ansaitsevaisten henkilöiden eri luokkain prosenttimäärää edelliseltä ajanjaksolta ei ole mahdollista verrata koko maan vastaaviin prosenttilukuihin, koska virallisessa tilastossa olevassa ainoassa yksityiskohtaisemmassa selonteossa edellisen ajanjakson ammattitilastollisista suhteista, nimittäin vuodelta 1865, ei, kuten ennen on mainittu, voi erottaa ansaitsevaisten lukumäärää, siinä kun palvelusväki on yhdistetty vaimojen ja lasten lukuihin.

Jos sitä vastoin vertaa maanomistajien, talonpoikien ja muiden omaa maata viljelevien prosenttilukua vuosilta 1880 ja 1890 koko maan keskiprosenttimääriin, saadaan tulokseksi, että maanomistajain keskimääräinen prosenttiluku koko maassa on melkein kaksi kertaa niin suuri kuin tutkimusalueella. Maanomistajain keskiprosenttimäärä koko maassa oli näet

v. 1880	16.04
» 1890	16.40

Epäsuorasti todistaa tämäkin tilojen keskimääräistä suuremmuutta tässä osassa maata.

b) Vuokraajat.

a) Vuodet 1815—75.

aa) Talonpojat muiden tiloilla (taulut sivv. 43—44).

Ei edes 1811 vuoden kaavaan painetuissa ohjeissa ole katsottu tarpeelliseksi lähemmin määritellä, mitä kaikkea pitäisi katsoa sisältyvän luokkaan »talonpojat muiden tiloilla».

Kun ei ole käsissämme asiakirjoja niiltä ajoilta, jolloin kysymyksessä olevain taulujen kaava laadittiin, eivätkä vanhemmat pappismiehetkään enää ole asiasta aivan varmoja, täytyy turvautua todennäköisyysperusteihin.

Pidämme luultavana, että tähän luokkaan kuuluvat ensinnäkin arentimiehet ja lampuodit, edelleen tavalliset kruununtalonpojat. Ja kun ottaa huomioon, että seuraava luokka käsittää yksinomaan sitte edellisen viisivuotiskauden ilmestyneet uutistilalliset, lienee jotenkin selvää, että vanhemmat uutistilalliset luetaan myös tähän luokkaan. Talonpojat muiden tiloilla olisi siis käsittävä arentimiehet, lampuodit, kruununtalonpojat ja osan uutisviljelijöitä.

Melkein kautta koko läänin ovat talonpojat muiden tiloilla sekä absoluutisesti että relatiivisesti vähentyneet.

Ainoastaan pohjoisissa manner-rovastikunnissa vähenemistä ei ole havaittavissa. Tämän luokan erilaiset ainekset tekevät vaikeaksi nähdä, mistä väheneminen ja eneneminen pääasiallisesti riippuu. Taloja lienee yleensä joka osassa läänä ostettu verolle. Mutta uutisviljelystä on epäilemättä enemmän harrastettu juuri Turun ja Porin läänin pohjoisissa osissa, joissa siihen on enemmän ollut tarkoitukseen sopivia kruunun metsämaita käytettävänä.

Rovastikuntien järjestys toisiinsa siihen nähden, suuriko prosenttimäärä näissä on talonpoikia muiden tiloilla, on ennenmainitulla tavalla lasketun keski-prosenttimäärän mukaan seuraava:

	Vuosisadan alussa.		Vuosisadan lopussa.
Turun tuomiorovastik.	(3.13 %)	Turun tuomiorovastik.	(1.59 %)
Porin ala-rovastik.	(3.06 »)	Mynämäen rovastik.	(1.56 »)
Vehmaan »	(3.00 »)	Perniön »	(1.53 »)
Mynämäen »	(2.56 »)	Raaseporin l. »	(1.51 »)
Perniön »	(2.49 »)	Vehmaan »	(1.35 »)
Koko lääni	(2.18 »)	Porin ala- »	(1.22 »)
Raaseporin l. »	(1.59 »)	Koko lääni	(1.14 »)

Talonpoikia muiden tiloilla Turun ja Porin läänin rovastikunnissa ajanjaksona 1815—75.

Rovastikunta.	1815.	1820.	1825.	1830.	1835.	1840.	1845.	1850.	1855.	1860.	1865.	1870.	1875.
Turun tuomio-	328	318	304	321	365	275	208	239	210	209	198	205	190
Mynämäen	198	177	171	175	174	176	160	137	150	140	128	121	127
Vehmaan	271	219	234	240	206	191	196	169	154	140	151	152	138
Porin ala-	334	346	344	351	363	309	256	260	227	201	185	177	168
» ylä-	110	118	126	115	111	146	140	159	133	147	139	136	138
Tyrvään	101	115	196	173	148	170	138	143	119	141	133	119	143
Raaseporin l.	14	15	15	15	12	12	13	13	14	14	14	13	32
Perniön	281	265	272	267	267	266	252	263	228	211	207	195	174
Ahvenanmaan	72	51	40	37	30	35	43	28	42	62	37	20	46
Koko lääni	1 709	1 624	1 702	1 694	1 676	1 580	1 406	1 411	1 277	1 265	1 192	1 138	1 156

*Talorpoikia muiden tiloilla prosentteissa maanviljelysmaiden ansaitsevaisista Turun ja Porin läänin
rovastikunnassa ajanjaksona 1815—75.*

	1815.	1820.	1825.	1830.	1835.	1840.	1845.	1850.	1855.	1860.	1865.	1870.	1875.
Rovastikunta.													
Turun tuomio-	3.15	2.94	2.81	3.02	3.44	2.26	1.66	1.91	1.68	1.74	1.61	1.66	1.48
Mynämäen	2.95	2.43	2.35	2.40	2.38	2.24	1.89	1.59	1.73	1.65	1.47	1.45	1.48
Vehmaan	3.65	2.71	2.88	2.96	2.46	2.25	2.05	1.66	1.49	1.34	1.36	1.41	1.20
Porin ala-	3.46	3.19	2.98	2.91	2.75	2.65	1.92	1.82	1.54	1.29	1.12	1.12	1.00
ylä-	1.44	1.45	1.46	1.34	1.26	1.26	1.09	1.20	0.98	1.03	0.94	0.96	0.90
Tyrvään	0.73	0.75	1.28	1.11	0.88	0.96	0.69	0.70	0.56	0.63	0.56	0.55	0.61
Raaseporin l.	1.85	1.52	1.64	1.67	1.28	1.19	1.24	1.15	1.24	1.24	1.20	1.12	2.08
Perniön	2.73	2.44	2.44	2.35	2.29	2.23	2.00	2.08	1.75	1.61	1.57	1.47	1.37
Ahvenanmaan	1.47	0.98	0.77	0.70	0.56	0.61	0.70	0.45	0.67	0.98	0.58	0.30	0.71
Koko lääni	2.39	2.10	2.15	2.12	2.01	1.80	1.46	1.42	1.26	1.22	1.11	1.09	1.05

		Vuosisadan alussa.			Vuosisadan lopussa.
Porin ylä-	r.	(1.39 %)	Porin ylä-	r.	(0.91 %)
Tyrvään	»	(0.96 »)	Ahvenanmaan	»	(0.65 »)
Ahvenanmaan	»	(0.93 »)	Tyrvään	»	(0.58 ») ¹⁾

bb) *Uutisviljelijät liika- ja yhteismailla sitte edellisen viisivuotiskauden* (t. sivv. 46—47).

Vuoden 1811 kaavaan painettujen ohjeiden mukaan käsittää tämä luokka uutisviljelijät, jotka ovat asettuneet uutisviljelykseen määrätuille tiluksille, joilla joko jo on tai vastaisuudessa saavat manttaalia, eikä siis vastaperustettujen torppien omistajia. Uutistilallisina tulevat he tauluihin otettaviksi vaan yhtenä viisivuotiskautena, sen jälkeen katoovat he tämän otsakkeen alta. Mihin? Ohjeet eivät siitä mitään määrää, mutta nähtävästi luokkaan »talonpojat muiden tilloilla».

Useimmat uutistilat ovat syntyneet läänin pohjoisissa rovastikunnissa. Vuosina 1870—75 ei läänissä enää näy syntyneen yhtään ainoata uutistilaa. Tämäkin seikka puolestaan, jos väestötaulut puhuvat totta, todistaa sitä, mitä siihen aikaan kirjoitettiin eräässä lehdessä, että »myöskin uutisasutus kruunun yhteismailla on jo meidän aikana melkein lakkautettu liike».

¹⁾ Ruotsissa on tämän luokan lukumäärä vaihdellut seuraavasti:

Talonpoikia muiden tiloilla oli

v. 1805	53 008
» 1820	49 627
» 1835	47 190
» 1850	40 621

(Arentimiehiä ja viljelijöitä oli

v. 1900	84 517)
---------	---------

Ch. Giden teoksen »Principes d'Economie politique» ruotsinnoksessa sanotaan (siv. 496, muist. 2) että Ranskan maa-alasta on tuskin enemmän kuin $\frac{1}{3}$, ainoastaan 36 %, annettu arenille, 12 % on puoliviljelyksessä ja 52 % omistajan itsensä viljelemää. Tämä, lisätään edelleen, on erittäin suotuisa suhde: ainoastaan harvoja maita löytyy (paitsi uusia maita ja siirtomaita), missä arentiviljelys olisi niin suuressa määrässä syrjäytetty. Näihin harvoihin maihin kuuluu Ruotsi, missä tilojen koko luvusta ainoastaan 15 % on annettu arenille ja Suomi, vaikka sieltä, sen pahempi, puuttuu tilastollisia tietoja tässä suhteessa.

Jos kahden edellisen luokan lukuja pitää itsenäisten tilallisten lukumäärää osottavina, olisi talonpoikia muiden tiloilla v. 1875 — uutistilallisia kun ei ollut yhtään — Turun ja Porin läänissä ollut vähän yli 13 % itsenäisistä tilallisista.

Uutisviejilijöitä liika- ja yhteismailla sitte edellisen viisivuotiskauden Turun ja Pövin läänin rovastikunnissa ajankalsona 1815—75.

Rovastikunta.	1815.	1820.	1825.	1830.	1835.	1840.	1845.	1850.	1855.	1860.	1865.	1870.	1875.
Turun tuomio-	—	—	—	—	1	2	—	—	—	1	6	2	—
Mynämäen	3	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—
Vehmaan	1	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—
Pövin ala-	15	22	20	14	31	16	20	7	8	4	3	3	—
, ylä-	8	12	—	1	—	4	3	1	—	—	—	—	—
Tyrvään	32	27	38	33	3	28	21	7	14	15	5	—	—
Raaseporin l.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—
Perniön	11	7	3	—	—	4	3	—	—	—	—	—	—
Ahvenanmaan	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Koko lääni	70	68	61	48	35	54	47	15	25	22	14	5	—

Uutisviljelijöitä liika- ja yhteismailla sitte edellisen viisivuotiskauden prosentissa maanviljelysasteen ansaitsevaisista Turun ja Porin läänin rovastikunnissa ajanjaksona 1815—75.

Rovastikunta.	1815.	1820.	1825.	1830.	1835.	1840.	1845.	1850.	1855.	1860.	1865.	1870.	1875.
Turun tuomio-	—	—	—	—	0.01	0.02	—	—	—	0.01	0.05	0.02	—
Mynämäen	0.04	—	—	—	—	—	—	—	—	0.01	—	—	—
Vehmaan	0.01	—	—	—	—	—	—	—	0.03	—	—	—	—
Porin ala-	0.16	0.20	0.17	0.12	0.24	0.14	0.15	0.05	0.05	0.03	0.02	0.02	—
» ylä-	0.10	0.15	—	0.01	—	0.03	0.02	0.01	—	—	—	—	—
Tyrvään	0.33	0.18	0.34	0.21	0.02	0.16	0.11	0.03	0.06	0.07	0.02	—	—
Raaseporin	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0.09	—	—	—
Perniön	0.11	0.06	0.03	—	—	0.03	0.02	—	—	—	—	—	—
Ahvenanmaan	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Koko lääni	0.10	0.09	0.08	0.06	0.04	0.06	0.05	0.02	0.02	0.02	0.02	0.04	—

Edelläolevat numerot eivät käsitä kaikkia uutisviljelyksiä, eivätkä siis yksinomaan kuvaa uutisviljelyksen edistymistä tai taantumista läänissä, mutta jossain määrin ne sen kuitenkin tekevät, sillä »torppien muodostumista uutis-tiloiksi täytynee pitää todistuksena uutisviljelyksen vartumisesta».

cc) Torpparit, jotka hallitsevat maata (taulut sivv. 49—50).

Torppari, joka hallitsee maata (som. besitter jord), on kai sama kuin maatorppari, jota nimitystä käytetään uudemmassa tilastossa, — mutta mitä on sitte maatorppari? Aksel Varén vainaja esittää tutkimuksessaan, miten häilyväisiä ne perusteet ovat olleet, joita eri henkikirjottajat ovat noudattaneet antaessaan tähän tilastoon aineksia. Kuka on pitänyt kirjallista kontrahattia, kuka kolmea tynnyrinalaa valmista peltoa, kuka kotieläinten laatua ja lukua maatorpparin tunnusmerkkinä¹⁾. Missä määrin papistolla olisi ollut määrätymppää perustetta kuin henkikirjoittajilla jakaessaan tauluja varten maanviljelysväestön luokkiin, on vaikeaa selvittää. Varénin mukaan olisi 10 tynnyrinalaa vuokrattua maata sanottu olevan papiston noudattama peruste maatorpparin erottamiseksi muista torppareista. Kun Varén arveli, että nykyisen käsitteiden sekaannuksen aikana kaiken torpparitulaston täytyy joutua tuuliajolle, oli hänellä käsissään yksinomaan henkilötelotilastoon perustuvat numerot muutamilta vuosilta. Papiston väestötaulujen edellä esitetyt numerot maatorpparien lukumääristä verrattain pitkältä ajanjaksolta 1815—75 eivät kuitenkaan osota niin suurta häilyväisyyttä, että niitä täytyisi pitää kokonaan epäluotettavina.

Päinvastoin. Jos katselemme maatorpparien absoluuttisia lukumääriä kysymyksesssäolevana ajanjaksona ja vielä seuraavanakin, semmoisina kuin ne esiintyvät papiston väestötauluissa, huomaamme niissä ihmeteltävän tasaisen, hiljaisen kasvamisen, joka keskeytyy vain yhden kerran, nimittäin viisivuotiskautena 1865—70, jolloin maatorpparien lukumäärä alenee koko läänissä

¹⁾ Lakiehdotuksen tekemistä varten maanvuokrauksesta maalla asetettu komitea sanoo 1900 vuoden valtiopäiville antamassaan mietinnössä, siv. 19: »maatorpparin tunnusmerkkinä mäkitupalaiseen verraten mainittakoon, että jos viimeksimainitulla huoneen paikkansa lisäksi joskus on muita tiluksia, ei hän kuitenkaan barjota maanviljelystä varsinaisena elinkeinonaan, kuten torpparin on laita. Erotuksena on myöskin, että mäkitupalainen tavallisesti itse omistaa vuokraamallaan maalla olevat huoneet, jotavastoin torpan huoneet, ainakin ne, joita tarvitaan torpan viljelemistä varten tavallisesti ovat maanomistajan. Torppariin nähden on maanomistajalla, jollei lain ankarimmassa merkityksessäkään, jonkunmoista isännyyttä, jotavastoin maanomistajan ja huoneenpaikan vuokraajan välillä tavallisesti on jotenkin löyhät siteet.»

Torppareita, jotka hallitsevat maata, Turun ja Porin läänin rovastikunnissa ajankaksoma 1815—75.

Rovastikunta.	1815.	1820.	1825.	1830.	1835.	1840.	1845.	1850.	1855.	1860.	1865.	1870.	1875.
Turun tuomio-	756	819	964	1 142	1 148	1 183	1 233	1 278	1 287	1 248	1 360	1 318	1 312
Mynämäen	515	556	606	730	807	886	995	1 050	1 128	1 134	1 133	1 104	1 084
Vehmaan	427	536	595	861	875	953	1 105	1 137	1 217	1 284	1 426	1 274	1 224
Porin ala-	1 400	1 499	1 637	1 955	2 015	1 995	2 110	2 277	2 722	2 907	3 117	2 713	2 766
” ylä-	1 075	1 144	1 292	1 469	1 584	2 010	2 139	2 256	2 359	2 572	2 608	2 297	2 397
Tyrvään	1 612	1 837	2 317	2 645	2 819	2 974	3 172	3 463	4 020	4 319	4 531	3 871	4 038
Raaseporin l.	155	141	141	143	158	175	191	200	219	209	210	235	240
Perniön	1 355	1 354	1 479	1 702	1 681	1 826	1 875	1 910	1 891	1 914	1 945	1 874	1 887
Ahvenanmaan	142	163	224	266	288	342	356	375	401	502	615	617	682
Koko lääni	7 437	8 049	9 255	10 913	11 370	12 344	13 176	13 946	15 244	16 089	16 945	15 303	15 630

Torppareita, jotka hallitsevat maata, prosentteissa maanviljelysvuosi-ansaitsevaisista Turun ja Porin läänin roovastikunnissa ajanyäksinä 1815—75.

Rovastikunta.	1815.	1820.	1825.	1830.	1835.	1840.	1845.	1850.	1855.	1860.	1865.	1870.	1875.
Turun tuomio-	7.26	7.58	8.35	10.74	10.76	10.07	8.95	10.21	10.32	10.38	11.06	10.61	10.26
Mynämäen	7.66	7.66	8.29	9.99	11.06	11.28	11.74	12.17	13.01	13.38	13.03	13.66	12.62
Vehmaan	5.75	6.63	7.31	10.62	11.46	11.25	11.54	11.19	11.80	12.29	12.85	11.80	10.67
Porin ala-	14.49	13.81	14.16	16.26	15.27	17.10	15.78	15.97	18.48	18.70	18.96	17.15	16.49
» ylä-	14.07	14.02	15.11	17.11	18.01	17.34	16.64	16.96	17.30	18.07	17.64	16.15	15.68
Tyrvään	11.69	12.04	15.03	16.89	16.78	16.84	15.92	16.85	18.90	19.19	19.04	17.82	17.07
Raaseporin I.	20.44	14.24	15.38	15.94	16.92	17.41	18.17	17.71	19.43	18.55	18.07	20.28	15.56
Perniön	13.16	12.47	13.27	14.99	14.42	15.28	14.89	15.16	14.51	14.69	14.80	14.09	13.80
Ahvenanmaan	2.90	3.12	4.30	5.03	5.39	6.01	5.80	6.03	6.42	7.95	9.65	9.29	10.45
Koko lääni	10.39	10.39	11.71	13.67	13.70	14.09	13.64	14.04	15.02	15.52	15.72	14.70	14.17

16,945:stä 15,303:een, eli siis 1,642:lla. Ja tämäkin poikkeus, joka on ainoa laatuaan, jos ottaa huomioon vain koko läänin numerot, on nähtävästi seuraus siitä, että mainittuna viisivuotiskautena sattuivat suuret nälkävuodet. Sitä todistaa sekin, että aleneminen on huomattavin läänin pohjoisissa rovastikunnissa, joissa nälkävuosien seuraukset epäilemättä tuntuivat kovimmin, ja että jonkunlaista pysähtymistä maatorpparien lukumäärän kasvamisessa on havaittavissa myös 1830-luvun alkuvuosien kadon jälkeen. Jos tämän ottaa huomioon, eivät papiston väestötaulukien numerot ymmärtääksemme anna aihetta oikeastaan juuri mihinkään epäilykseen näiden numeroiden hyvin suuresta todenperäisyydestä. Säännöllisyys, niin huomattava ja niin pitkänä ajanjaksona kuin puheenaoleva, todistaa päinvastoin kuin mitä muutamien verrattain harvojen henkilötelotilaston lukujen johdosta on käynyt sanominen, nimitäin että todennäköisesti luotettavaa tilastoa maatorpparien lukumäärästä sitenkin lienee voitu tehdä »nykyisenä käsitteiden sekaannuksen aikana».

Kuinka vilkas maatorpparien lukumäärän kasvaminen on ollut eri rovastikunnissa toisiinsa verraten, siitä saa selvimmän käsityksen niiden lukujen perustuksella, jotka osottavat lisäyksen prosenttimäärää ajanjaksona 1815—75. Lisäys oli prosenteissa laskettuna mainittuna ajanjaksona seuraava:

Ahvenanmaan rovastikunnassa	380
Vehmaan »	187
Raaseporin l. »	155
Tyrvään »	150
Porin ylä- »	123
Mynämäen »	111
Koko läänissä	110
Porin ala- »	98
Turun tuomio- »	73
Perniön »	39

Kaikista rovastikunnista on siis Ahvenanmaan rovastikunnassa maatorpparien lukumäärän kasvaminen ollut vilkkain. Tässä kohden on huomioon otettava, että maatorppareja ajanjakson alussa Ahvenanmaalla oli hämmästyttävän vähän, — koko ansaitsevaisesta maanviljelysväestöstä vain 2.90 % samalla aikaa kun koko läänin keskiprosenttimäärä oli 10.39. Ajanjakson lopussa olivat vastaavat luvut 10.45 ja 14.17.

Torppariluokan yleensä verrattain nopeaan lisääntymiseen ajanjakson kuluessa on tietysti montakin syytä ollut vaikuttamassa. Osaksi on kehitys epäilemättä ollut maan taloudellisten olojen vaatima ja sellaisena luonnollinen, osaksi lienee se katsottava taloudellisen lainsäädäntömme aiheuttamaksi. Var-

maan vaikutti torppien lisääntymiseen paljon esim. 18:nnen vuosisadan loppupuolella valtaan päässyt muuttunut katsantokanta, joka sen sijaan että olisi kuten ennen vastustanut torppien syntymistä rupesi sitä kaikin tavoin, etuoikeuksilla y. m. edistämään, koska täten arveltiin paraiten voitavan saada valtakunnan väkiluku lisääntymään.

Toiseksi on lainsäädännössä melkein viime aikoihin saakka vallinnut vastahakoisuus maan osittamista vastaan itsenäisiksi pikkutiloiksi tavallaan edistänyt torppien lisääntymistä. Tuleeko ja missä määrin lainsäädännössä viime aikoina tässä kohdin tapahtunut käänne vaikuttamaan pysähtymistä torpparilaitoksen kehityksessä, siitä ei ole vielä kylliksi varmoja tietoja. Kuten tunnettu, 1864 vuoden palstatilalaista ei vielä ollut mitään käytännöllisiä seurauksia, se näet »piti niin tuskallista muretta päätilojen kannattavaisuudesta ja rakensi palstoittamistoimelle niin monellaisia mutkia, että näyttää melkein olleen päätarkoituksena estää palstatilojen liian tiheää syntymistä», kuten nimimerkki Y. K. lausui Kirjallisessa Kuukauslehdessä vuonna 1874. Seurauksena oli, että »jos poislukee muutamat tehtaille ja muille laitoksille sekä herrasmiesten huviloita varten luetellut palstat, asetus ei ole kymmeneen vuoteen synnyttänyt luullaksemme ainoatakaan palstatilaa». Vuoden 1883 lain vaikutuksesta jo palstatiloja perustettiin. Kymmenvuotiskautena 1882—83—1892—93 olisi silti Warénin virallisen tilaston lukuihin perustuvan taulun mukaan ¹⁾ torpparienkin luku koko maassa noussut 10.1 %:illa, Turun ja Porin läänissä 12.9 %:illa. Tohtori Hannes Gebhard on kuitenkin eräässä kirjoituksessaan »Valvojassa» vuodelta 1899 epäillyt torpparien lukumäärän näin suurta lisääntymistä puheenaolevana kymmenvuotiskautena. Ja tosiasiassa on, että esim. papiston väestötilastolliset taulut eivät, mitä Turun ja Porin lääniin tulee, osota läheskään yhtä nopeaa kasvamista. Niiden mukaan olisi näet maatorpparien luku tutkimusalueella vuosina 1880—90 kasvanut 16,539:stä 17,290:een, siis ainoastaan 4.5 %, joka on huomattavasti vähemmän kuin lisäysprosentti edellisinä vuosikymmeninä ennen 1870-lukua ²⁾. Toistaiseksi lienee näin ollen epävarmaa, tuleeko »sitte kun vuokrasuhteet tulevat paremmin järjestetyiksi, torpparilaitoksen taloudellinen merkitys vielä epäilemättä suuresti kasvamaan» (Warén).

¹⁾ Mainittu teos siv. 44.

²⁾ 1870-luvun lukuja ei voine tässä ottaa huomioon, koska niissä ilmenee kato-
vuosien vaikutuksia.

Rovastikuntien järjestys maatorpparien, suhteelliseen lukuisuuteen nähden on edellisissä luokissa noudatetun laskutavan mukaan seuraava:

	Ajanjakson alussa.		Ajanjakson lopussa.
Raaseporin l. rovastikunta	(17.58 ‰)	Tyrvään rovastikunta	(18.34 ‰)
Porin ylä- »	(15.73 »)	Porin ala- »	(17.98 »)
Porin ala- »	(14.64 »)	Raaseporin l. »	(17.69 »)
Tyrvään »	(14.50 »)	Porin ylä- »	(16.87 »)
Perniön »	(13.62 »)	Koko lääni	(14.97 »)
Koko lääni	(11.93 »)	Perniön »	(14.37 »)
Mynämäen »	(9.00 »)	Mynämäen »	(12.89 »)
Turun tuomio- »	(8.99 »)	Vehmaan »	(11.77 »)
Vehmaan »	(8.17 »)	Turun tuomio- »	(10.55 »)
Ahvenanmaan »	(4.20 »)	Ahvenanmaan »	(8.84 »)

Kuten näkyy on torppareita suhteellisesti sängen vaihtelevassa määrässä läänin eri rovastikunnissa. Tällaisen vaihtelevaisuuden syistä sanoo Warén ¹⁾: »Jotta näihin ilmiöihin saisi tyydyttävän selityksen, täytyisi olla tarkkaan tunnetut kaikki ne seikat, jotka näihin oloihin vaikuttavat: suurten, keskikokoisten ja pienten tilojen keskimääräinen suhde, kuinka paljon on viljeltyä ja viljelykseen kelpaavaa maata, irtaimen väestön lukumäärä eri seuduilla, metsien runsaus sekä niiden taloudellinen arvo yleensä, joihin kysymyksiin turhaan saa hakea luotettavaa vastausta nykyisen tilaston apuneuvoilla. Sitäpaitsi vaikuttavat vielä tietysti vanhat historialliset olot, kansan luonne ja taipumus työntekoon, ynnä moninaiset taloudellisen elämän lait, joita ei voi koettaakaan numeroilla määrätä». Warén on puolestaan ottanut seikkaperäisemmin tutkiakseen sitä tehtyä väitettä, että torpparilaitos olisi enimmänsä levinnyt siellä, missä talot ovat suurimpia ja että päinvastoin siellä, missä talot itse ovat pieniä, ei enää jäisi tilaa torppien syntymiselle. Tässä tarkoituksessa on hän esittänyt taulun, joka osottaa talojen lukumäärää, kuinka monta hehtaaria maata keskimäärin kullakin talolla on, sekä kuinka monta torppaa tulee sataa taloa kohti kussakin läänissä (v. 1893). Taulun johdosta tulee Warén siihen tulokseen, että läänejä kokonaisuudessaan tarkastettaessa edellämämainittu väite ei pidä paikkaansa muihin kuin Viipurin läänin nähden. »Tässä läänissä on torppia suhteellisesti vähemmän ja siellä on myös maanjako mennyt pitemmälle kuin muualla».

¹⁾ Mainittu teos siv. 48.

Nimenomaan Turun ja Porin läänistä esittää Warén seuraavan taulun ¹⁾.
100 taloa kohti tuli torppia:

Maskun kihlakunnassa	129
Ulvilan »	231
Ikaalisten »	280
Tyrvään »	242
Loimaan »	184

Torpparilaitoksen levenemistä osottamaan voinee useampiakin menetelytapoja käyttää kuin vaan torppien luvun vertaamista tilojen lukuun, huomioonottaen tai huomioonottamatta tilojen keskimääräistä kokoa. Niin esim. voisi tulla kysymykseen torppien maa-alan suhde tilojen maa-alaan, tai, kuten taulussa siv. 50, torpparien suhde koko ansaitsevaiseen maanviljelysväestöön. Kaikissa tapauksissa jo sekä Warénin että tämän tilaston taulut viitannevat siihen, että tilojen keskisuuruus, joskaan ei yksinomaan, kuitenkin sangen vaikuttavasti määrää torppien suhteellista lukuisuutta ²⁾.

dd) Kruunun kalastajat (sivv. 55—56).

Kruunun kalastajia varten ei ole erityistä tilaa 1811 vuoden kaavassa, vaan ne ovat kirjoitetut milloin käsityöläisten; milloin maanviljelysväestön, milloin merimiesten pykälään. Tähän luokkaan on luettu henkilöitä, jotka ovat vuokranneet kalastusoikeuden kruunun kalavesissä. Enemmän on niitä, kuten seuraavista tauluista näkyy, Porin ala-rovastikunnassa, nähtävästi juuri Kokemäen joen varsilla.

¹⁾ Mainittu teos siv. 49.

²⁾ Papiston väestötaulujen lukujen nojalla ei voida verrata torppiä tiloihin, koska tilojen lukua ei voi näistä saada selville, syystä että vuosina 1815—75 kruunun talonpojat on yhdistetty »talonpoikiin muiden tiloilla» ja vuosina 1880—90 uutis-tilalliset on yhdistetty muihin uutisviljelijöihin.

Ruotsissa oli maatorppareja ja muonamiehiä:

v. 1805	63 401
» 1820	76 637
» 1835	{ maatorppareja 91 331
	{ muonamiehiä 12 691
» 1850	{ maatorppareja 96 810
	{ muonamiehiä 17 026
(» 1900	{ maatorppareja 139 528
	{ muonamiehiä ja maanviljelysmiehiä . 132 791

Kruunun kalastajat Turun ja Porin läänin rovastikunnissa ajanjaksona 1815—75.

Rovastikunta.	1815.	1820.	1825.	1830.	1835.	1840.	1845.	1850.	1855.	1860.	1865.	1870.	1875.
Turun tuomio-	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Mynämäen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Vehmaan	—	—	—	—	—	—	—	—	19	—	—	—	—
Porin ala-	—	—	—	—	24	6	13	20	18	16	17	11	5
» ylä-	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—
Tyrvään	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Raaseporin l.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Perniön	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ahvenanmaan	—	—	—	—	—	—	9	5	—	—	—	—	—
Koko läänissä	—	—	—	—	24	6	22	26	38	16	17	11	5

Kruunun kalastajat prosentteissa maanviljelysväestön ansaitsevaisista Turun ja Porin läänin rovastikunnissa 1815—75.

Rovastikunta.	1815.	1820.	1825.	1830.	1835.	1840.	1845.	1850.	1855.	1860.	1865.	1870.	1875.
Turun tuomio-	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Mynämäen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Vehmaan	—	—	—	—	—	—	—	—	0.184	—	—	—	—
Porin ala-	—	—	—	—	0.181	0.051	0.097	0.14	0.122	0.11	0.103	0.069	0.029
» ylä-	—	—	—	—	—	—	—	0.007	0.007	—	—	—	—
Tyrvään	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Raaseporin l.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Perniön	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ahvenanmaan	—	—	—	—	—	—	0.146	0.080	—	—	—	—	—
Koko lääni	—	—	—	—	0.028	0.006	0.022	0.026	0.037	0.015	0.02	0.010	0.004

Se seikka, että ensimmäinen numero kruunun kalastajista ilmestyy tauluihin vasta vuonna 1835, johtunee siitä, että kaavassa ei ollut erityistä tilaa mainittua luokkaa varten, vaikka esim. jo Porvoon valtiopäiville vuonna 1809 jätetyssä selonteossa läänien tilasta mainitaan m. m. Kokemäen joen varsilla olevista kruunun kalastuksista (»Krono Fiskerier»), jotka olivat annetut yksityisille vuokralle¹⁾.

β) Vuosina 1880—90.

aa) Arentimiehet.

Arentimiesten lukumäärä oli:

	v. 1880.	v. 1890.
Turun tuomiorovastikunnassa	187	157
Mynämäen rovastikunnassa	123	102
Vehmaan »	143	116
Porin ala- »	177	180
Porin ylä- »	118	107
Tyrvään »	142	96
Raaseporin l. »	37	33
Perniön »	192	155
Ahvenanmaan »	156	31
Koko läänissä	1 275	977

Arentimiesten prosenttimäärä koko ansaitsevaisesta maanviljelysväestöstä oli:

	v. 1880.	v. 1890.
Turun tuomiorovastikunnassa	1.50	1.30
Mynämäen rovastikunnassa	1.50	1.25
Vehmaan »	1.38	0.99
Porin ala- »	1.27	1.07
Porin ylä- »	0.80	0.66
Tyrvään »	0.65	0.41
Raaseporin l. »	3.32	2.82
Perniön »	1.60	1.29
Ahvenanmaan »	3.20	0.67
Koko läänissä	1.28	0.90

¹⁾ »Kronans Lax och Sik Fiske i Kumo Elf i Björneborgs Län är upplätit enskilte under Arrende på vissa År. De öfrige Fiskerierne tillhöra Skärgårds Allmogen, och bestå af både Fjäll och Strömmingsfiske» (Handlingar rörande Landtdagen i Borgå år 1809, siv. 346).

bb) *Kruununtalonpojat ja uutisasukkaat.*

Kruununtalonpoikain ja uutisasukkaiden lukumäärät olivat:

	v. 1880.	v. 1890.
Turun tuomiorovastikunnassa	19	11
Mynämäen rovastikunnassa	2	9
Vehmaan »	4	19
Porin ala- »	10	7
Porin ylä- »	15	18
Tyrvään »	211	81
Raaseporin l. »	1	—
Perniön »	12	14
Ahvenanmaan »	184	92
Koko läänissä	458	251

Tämän luokan prosenttimäärät maanviljelysväestön ansaitsevaisista olivat:

	v. 1880.	v. 1890.
Turun tuomiorovastikunnassa	0.15	0.09
Mynämäen rovastikunnassa	0.02	0.11
Vehmaan »	0.04	0.16
Porin ala- »	0.07	0.04
Porin ylä- »	0.10	0.11
Tyrvään »	0.97	0.35
Raaseporin l. »	0.09	—
Perniön »	0.10	0.12
Ahvenanmaan »	3.77	1.96
Koko läänissä	0.46	0.23

Tätä, yhtävähän kuin edellistäkin luokkaa ei vastaa sellaisenaan mikään luokka edellisenä ajanjaksona. Mutta näitä luokkia yhteisesti vastannevat jossain määrin edellisen ajanjakson *aa)* ja *bb)*. Erotus on vaan se, että edellisenä ajanjaksona tulevat ainoastaan uutistilalliset lukuun, jälkimäisenä todennäköisesti kaikki uutisviljelijät.

Virallisen tilaston tauluissa vuosilta 1880 ja 1890 on arentimiehet, kruununtalonpojat ja uutisviljelijät kaikki yhdistetty samaan summaan. Koko maassa keskimäärin oli arentimiehiä, kruununtalonpoikia ja uutisviljelijöitä

v. 1880	4.74 %
» 1890	3.46 »

Turun ja Porin läänin rovastikunnissa taas oli edellisten taulujen mukaan

v. 1880	1.74 %.
> 1890	1.13 »

cc) *Maatorpparit.*

Maatorpparien lukumäärä oli:

	v. 1880.	v. 1890.
Turun tuomiorovastikunnassa	1 318	1 458
Mynämäen rovastikunnassa	1 280	1 399
Vehmaan »	1 302	1 415
Porin ala- »	2 849	3 009
Porin ylä- »	2 496	2 155
Tyrvään »	4 537	5 242
Raaseporin l. »	273	289
Perniön »	1 940	2 194
Ahvenanmaan »	544	129
	<hr/>	<hr/>
Koko läänissä	16 539	17 290

Maatorpparien prosenttiluku oli:

	v. 1880.	v. 1890.
Turun tuomiorovastikunnassa	10.55	12.02
Mynämäen rovastikunnassa	15.83	17.09
Vehmaan »	12.56	12.02
Porin ala- »	20.54	17.88
Porin ylä- »	16.72	13.16
Tyrvään »	20.81	22.17
Raaseporin l. »	24.46	24.72
Perniön »	16.13	18.23
Ahvenanmaan »	11.15	2.75
	<hr/>	<hr/>
Koko läänissä	16.61	16.19

Edellinen taulu osottaisi siis, että maatorpparien lukumäärä olisi kasvanut kaikissa muissa paitsi Porin ylä- ja Ahvenanmaan rovastikunnissa. Koko läänissä on maatorpparien lukumäärä taulun mukaan noussut 4.5 %:lla. Warénin lukujen mukaan olisi se noussut, kuten muistamme 12.9 %:lla.

Jos laskee keskiprosenttimäärän maatorpparien luvusta koko maassa, saa tulokseksi, että maatorppareita oli koko maanviljelysväestön ansaitsevaisista:

v. 1880	11.11 %
» 1890	10.62 »

Turun ja Porin läänin vastaavat numerot olivat ylempänä:

v. 1880	16.61 %
» 1890	16.19 »

joten maatorpparit Turun ja Porin läänissä ovat suhteellisesti koko joukon lukuisammat kuin keskimäärin koko maassa.

dd) Kalastajat.

Kalastajain lukumäärä oli:

	v. 1880.	v. 1890.
Turun tuomiorovastikunnassa	320	108
Mynämäen rovastikunnassa	13	14
Vehmaan »	165	225
Porin ala- »	417	213
Porin ylä- »	7	13
Tyrvään »	7	26
Raaseporin l. »	—	—
Perniön »	162	50
Ahvenanmaan »	321	590
	<hr/>	<hr/>
	Koko läänissä 1 412	1 239

Kalastajain prosenttiluku maanviljelysväestön ansaitsevaisista henkilöistä oli:

	v. 1880.	v. 1890.
Turun tuomiorovastikunnassa	2.56	0.89
Mynämäen rovastikunnassa	0.16	0.17
Vehmaan »	1.59	1.91
Porin ala- »	3.01	1.27
Porin ylä- »	0.05	0.08
Tyrvään »	0.03	0.11
Raaseporin l. »	—	—
Perniön »	1.35	0.42
Ahvenanmaan »	6.58	12.63
	<hr/>	<hr/>
	Koko läänissä 1.42	1.16

Kruunun kalastajat edellisenä aikajaksona eivät tietysti vastaa tätä luokkaa, johon on laskettu kaikki kalastajat. Kuten luonnollista, Turun tuomio-, Vehmaan, Porin ala-, Perniön ja Ahvenanmaan saaristo- ja rannikkorovastikunnat ovat kalastajaväestön varsinaisena alueena.

Koko maassa keskimäärin oli kalastajain prosenttimäärä:

v. 1880	0.71
» 1890	0.88

eli siis melkoista vähempi kuin tässä läänissä.

c) Palvelusväki.

a) Vuodet 1815—75.

Rengit ja palvelijattaret. (taulut sivv. 62—65).

Palvelusväkeä voi siihen taloudelliseen tarkoitukseen nähden, jota varten sitä pidetään, erottaa kahta eri laatua: 1) palvelusväki, jota käytetään etupäässä kotiaskareissa töihin, jotka tarkottavat persoonallisen mukavuuden edistämistä (n. s. henkilöllinen palvelusväki), 2) palvelusväki, jota käytetään apuna ammatin harjoittamisessa, siis tuotantoa varten. Jälkimäinen laji palvelusväkeä on yleensä paljon lukuisampi edellistä. Tosin silloin kun muutos nykyisen ajan taloudelliseen järjestelmään tapahtui, vähentyi ammatillinen palvelusväki suuressa määrin niissä tuotannon haaroissa, joita muutos lähinnä koski, ja sijaan tuli työmiehiä. Edistyvä työnjako, suurliike, koneitten käyttö y. m. vaativat puheenalaisen muutoksen. Muissa tuotannon haaroissa, kuten esim. maanviljelyksessä, taas on ammatillinen palvelusväki lukumäärältään yhä sangen suuri.

Tabellilaitoksen maanviljelysväestön ammatillista palvelusväkeä koskevia lukuja käsiteltäessä on muistettava, että tabellilaitoksen luvuissa on kuten ennen mainittu palvelusväkeen luettu paitsi vakinaisia pestattuja palkollisia, myös tilallisten pojat ja tyttaret, jotka ovat täyttäneet 15 vuotta. Tässä kohden on huomattava, että maalaisoloissamme tilallisten pojat ja tyttaret todella useimmissa tapauksissa ottavat osaa maanviljelystöihin samoin kuin palkolliset. Mutta selvää on, että taulujen nojalla ei voida tehdä johtopäätöksiä varsinaisten pestattujen palkollisten lukumääristä tänä ajanjaksona.

Renkejä Turun ja Porin läänin rovastikunnissa ajankajaksena 1815--75.

Rovastikunta.	1815.	1820.	1825.	1830.	1835.	1840.	1845.	1850.	1855.	1860.	1865.	1870.	1875.
Turun tuomio-	2 859	3 227	3 104	3 224	3 003	3 304	3 521	3 416	3 604	3 673	3 815	3 910	4 000
Myrämäen	2 148	2 410	2 419	2 386	2 284	2 183	2 540	2 672	2 640	2 732	2 710	2 417	2 443
Vehmaan	2 151	2 254	2 526	2 721	2 727	2 699	3 003	3 023	3 007	3 213	3 413	3 190	3 430
Porin ala-	2 940	3 151	3 467	3 687	4 049	3 452	4 018	4 136	4 296	4 728	4 887	4 238	4 369
» ylä-	2 374	2 442	2 765	2 770	2 677	3 461	3 693	3 892	4 285	4 651	4 901	4 047	4 594
Tyrvään	4 482	4 902	4 382	4 259	4 598	4 825	5 683	5 701	5 815	6 380	6 583	6 148	6 214
Raaseporin l.	211	294	287	277	293	234	282	311	282	315	340	345	553
Perniön	2 701	2 912	3 228	3 135	2 988	3 235	3 502	3 512	3 948	3 901	3 985	4 255	4 222
Ahvenanmaan	1 371	1 448	1 419	1 457	1 439	1 407	1 513	1 619	1 652	1 608	1 714	1 706	1 411
Koko lääni	21 237	23 040	23 597	23 916	24 058	24 800	27 755	28 282	29 529	31 201	32 298	30 256	31 236

Renkien prosenttilukut maanviljelysvuodesta Turun ja Porin läänin rovastikunnissa ajanjaksona 1815—75.

Rovastikunta.	1815.	1820.	1825.	1830.	1835.	1840.	1845.	1850.	1855.	1860.	1865.	1870.	1875.
Turun tuomio-	27.45	29.89	28.81	30.33	28.28	26.14	28.13	27.29	26.88	30.57	31.02	31.72	31.38
Mynämäen	31.95	33.18	33.06	32.66	31.30	27.79	29.95	30.97	30.45	32.22	31.18	29.91	28.44
Vehmaan	28.95	27.89	31.09	32.56	32.60	31.85	31.35	29.77	29.15	30.77	30.76	29.55	29.90
Porin ala-	30.43	29.02	29.98	30.67	30.69	29.58	30.07	29.02	29.17	30.41	29.40	26.78	26.04
» ylä-	31.09	29.92	32.34	32.28	30.44	28.85	28.72	29.28	31.42	32.68	33.14	28.45	30.05
Tyrvään	32.51	32.15	28.42	27.20	27.34	27.32	28.49	27.75	27.34	28.30	27.72	28.30	26.28
Raaseporin l.	27.84	29.69	31.30	30.88	31.37	23.28	26.83	27.55	25.02	27.95	30.04	29.77	35.86
Perniön	26.24	26.80	28.97	27.61	25.63	27.07	27.32	27.88	30.31	29.94	30.22	31.91	30.87
Ahvenanmaan	28.01	27.77	27.23	27.56	26.99	24.73	24.60	26.04	26.43	25.48	26.88	25.68	21.63
Koko lääni	29.66	29.74	29.86	29.94	28.98	28.31	28.71	28.47	29.09	30.09	29.96	29.07	28.32

Palvelijattaret Turun ja Porin läänin rovastikunnissa ajankaksena 1815—75.

Rovastikunta.	1815.	1820.	1825.	1830.	1835.	1840.	1845.	1850.	1855.	1860.	1865.	1870.	1875.
Turun tuomio-	3 256	3 362	3 160	3 008	3 069	3 534	4 082	3 895	3 972	3 724	3 828	3 627	3 721
Mynämäen	2 047	2 186	2 130	1 936	1 916	2 216	2 372	2 433	2 621	2 494	2 391	2 174	2 326
Vehmaan	2 421	2 530	2 360	2 119	2 245	2 350	2 769	2 942	3 097	3 113	3 250	3 101	3 264
Porin ala-	2 655	3 183	3 054	2 985	3 391	3 139	3 523	3 949	4 184	4 354	4 413	4 434	4 316
» ylä-	2 319	2 505	2 439	2 240	2 306	3 189	3 597	3 639	4 106	3 890	4 047	3 980	3 891
Tyrvään	3 965	4 513	4 326	3 902	4 431	4 565	5 253	5 131	5 339	5 500	5 834	5 492	5 717
Raaseporin I.	170	280	241	241	237	297	318	358	377	341	349	332	438
Pernön	3 331	3 559	3 482	3 505	3 664	3 767	3 992	3 847	4 084	3 996	3 824	3 799	3 834
Ahvenanmaan	1 452	1 579	1 520	1 603	1 606	1 746	2 006	1 918	1 890	1 914	1 885	2 017	2 126
Koko lääni	21 616	23 697	22 712	21 599	22 865	24 803	27 862	28 112	29 670	29 326	29 821	28 956	29 628

Palvelijattarien prosenttiluku maanviljelysasteon ansaitsevaisista ajanjaksona 1815—75.

Rovastikunta.	1815.	1820.	1825.	1830.	1835.	1840.	1845.	1850.	1855.	1860.	1865.	1870.	1875.
Turun tuomio-	31.25	31.13	29.32	28.86	28.90	30.18	32.22	31.12	31.80	30.99	31.12	29.52	29.08
Mynämäen	30.45	30.10	29.11	26.50	26.25	28.21	27.97	28.21	30.23	29.42	27.51	26.94	27.08
Vehmaan	32.58	31.30	29.04	26.13	26.81	27.73	28.91	28.96	30.02	29.81	29.29	28.72	28.46
Porin ala-	27.48	29.32	26.41	24.83	25.71	26.90	26.46	27.71	28.41	28.00	26.81	28.02	25.72
» ylä-	30.36	30.69	28.53	26.10	26.22	27.51	27.99	27.37	30.11	27.34	27.37	27.97	25.45
Tyrvään	28.75	29.60	28.06	24.92	26.37	25.86	26.27	24.97	25.10	24.43	24.61	25.38	24.17
Raaseporin I.	22.43	28.29	26.26	26.87	25.37	29.55	30.26	31.71	33.46	30.26	29.27	28.63	28.08
Pernön	32.36	32.74	31.24	30.85	31.42	31.52	31.71	30.54	31.35	30.68	29.00	28.56	28.04
Ahvenanmaan	29.67	30.28	29.17	30.31	30.06	30.67	32.68	30.85	30.24	30.31	29.56	30.36	32.59
Koko lääni	30.18	30.59	28.74	27.05	27.55	28.30	28.85	28.29	29.23	28.27	27.66	27.82	26.86

»Renkien» ja »palvelijattarien» absoluuttiset lukumäärät osottavat yleensä lisääntymistä, joka käy rinnan koko ansaitsevaisen maanviljelysväestön lisääntymisen kanssa. Koska, kuten muistetaan, tilallisten lukumäärä on pysynyt jotenkin kohdallaan, tietäisi tämän palvelijaluokan kasvaminen siis sitä, että tiloilla nykyään olisi enemmän vakinaista työväkeä käytettävänä kuin ennen. Mutta muistettava on, että maanviljelys on myös käynyt intensiivisemmäksi, karjanhoito saanut enemmän jalansijaa ja uusia maita on otettu viljelykseen, jotka kaikki tarvitsevat lisää työvoimia.

Rovastikuntien järjestys ajanjakson alussa ja lopussa palvelusväen suhteelliseen lukuisuuteen nähden oli ennen määritellyn keskiprosenttiluvun mukaan seuraava:

	Alussa.		Lopussa.
Vehmaan rovastikunta	(60.36 ‰)	Turun tuomiorovastikunta	(61.06 ‰)
Porin ylä-	(59.66 »)	Raaseporin l.	(60.58 »)
Perniön	(58.62 »)	Perniön	(59.93 »)
Koko lääni	(58.32 »)	Vehmaan	(59.19 »)
Turun tuomio-	(58.00 »)	Porin ylä-	(59.18 »)
Tyrvään	(57.15 »)	Mynämäen	(58.30 »)
Ahvenanmaan	(57.04 »)	Koko lääni	(57.04 »)
Porin ala-	(56.90 »)	Ahvenanmaan	(55.78 »)
Raaseporin l.	(54.86 »)	Porin ala-	(55.18 »)
Mynämäen	(50.70 »)	Tyrvään	(51.74 ») ¹⁾

β) Vuodet 1880—90.

Palvelusväki, miespuolinen, naispuolinen.

Miespuolisen palvelusväen lukumäärä oli:

	V. 1880.	V. 1890.
Turun tuomiorovastikunnassa	2 967	2 597
Mynämäen rovastikunnassa	1 719	1 512
Vehmaan »	1 732	1 390
Porin ala- »	2 109	1 940

¹⁾ Ruotsissa oli:

	v. 1810.	v. 1830.	v. 1850.
Renkejä, jotka olivat täyttäneet 15 vuotta	199 196	220 862	319 708
Palvelijattaria, » » » 15 »		210 299	316 349

(Ljungberg, mainittu teos, sivv. 150 ja 153).

	V. 1880.	V. 1890.
Porin ylä-rovastikunnassa	3 295	2 562
Tyrvään »	3 049	2 649
Raaseporin l. »	170	146
Perniön »	2 482	2 208
Ahvenanmaan »	425	244
Koko läänissä	17 948	15 248

Miespuolisen palvelusväen prosenttimäärä maanviljelysväestön ansaitsevaisista:

	V. 1880.	V. 1890.
Turun tuomiorovastikunnassa	23.76	21.41
Mynämäen rovastikunnassa	21.27	18.48
Vehmaan »	16.72	11.81
Porin ala- »	15.20	11.53
Porin ylä- »	22.07	15.64
Tyrvään »	13.99	11.20
Raaseporin l. »	15.23	12.49
Perniön »	20.64	18.36
Ahvenanmaan »	8.71	5.20
Koko läänissä	18.03	14.27

Naispuolisen palvelusväen lukumäärä oli:

	V. 1880.	V. 1890.
Turun tuomiorovastikunnassa	3 168	2 931
Mynämäen rovastikunnassa	1 791	1 551
Vehmaan »	2 073	1 544
Porin ala- »	2 284	2 138
Porin ylä- »	3 201	2 579
Tyrvään »	2 805	2 643
Raaseporin l. »	198	184
Perniön »	2 716	2 457
Ahvenanmaan »	906	639
Koko läänissä	19 142	16 666

Naispuolisen palvelusväen prosenttimäärä maanviljelysväestön ansaitsevaisista:

	V. 1880.	V. 1890.
Turun tuomiorovastikunnassa	25.37	24.16
Mynämäen rovastikunnassa	22.16	18.95
Vehmaan »	20.01	13.11
Porin ala- »	16.46	12.70
Porin ylä- »	21.43	15.75
Tyrvään »	12.87	11.18
Raaseporin l. »	17.74	15.74
Perniön »	22.58	20.43
Ahvenanmaan »	18.52	13.60
Koko läänissä	19.22	15.63

1880 ja 1890 vuosien lukumäärät tarkoittavat, kuten mainittu, yksinomaan varsinaisia pestattuja palkollisia ja ovat siis koko joukon alhaisemmat kuin edellisen ajanjakson.

Palkollisten sekä absoluuttinen että relatiivinen lukumäärä on, kuten näkyy, kysymyksessä olevana kymmenvuotiskautena 1880—90 huomattavasti alentunut.

Verrattaessa renkien ja palvelijattarien lukumääräin suhdetta toisiinsa sekä edellisenä että tänä ajanjaksona, saadaan seuraavat luvut.

Miespuolinen palvelusväki s. o. rengit tekivät prosenteissa koko palvelusväestä:

	V. 1845.	V. 1875.	V. 1890.
Turun tuomiorovastikunnassa	46.8	50.5	47.0
Mynämäen rovastikunnassa	51.2	51.2	49.4
Vehmaan »	47.0	51.2	47.4
Porin ala- »	52.5	50.3	47.6
Porin ylä- »	50.6	54.1	49.8
Tyrvään »	53.1	52.1	50.1
Raaseporin l. »	55.4	57.0	44.2
Perniön »	44.8	52.4	47.3
Ahvenanmaan »	47.2	39.9	27.6
Koko läänissä	49.6	51.3	47.8

Tässäkin taulussa kuvastuu siis se omituinen asianlaita, että edellisenä ajanjaksona miespuolinen »palvelusväki» loppupuolella käy vallitsevaksi aina siihen määrään saakka, että vuonna 1875 kaikissa muissa

paitsi Ahvenanmaan rovastikunnassa se on enemmistönä. Vuonna 1890 taas ovat palvelijattaret renkejä lukuisammat kaikissa muissa paitsi Tyrvään rovastikunnassa, jossa suhde on melkein tasainen (vuonna 1880 sielläkin enemmän palvelijattaria). Varsinaisista pestatuista palkollisista näyttävät siis palvelijattaret olevan renkejä lukuisammat.

Ahvenanmaan rovastikunnan huomattavan vähäinen miespalkollisten prosenttimäärä kuvaa sattuvasti tämän maakunnan omituisia oloja. Ahvenanmaalaiset nuorukaiset antautuvat niin lukuisasti merille tai muuttavat Amerikkaan, että vain vähän yli neljäsosa palkollisista on miehisia.

Palvelusväen prosenttimäärä koko maassa oli:

	V. 1880.	V. 1890.
miespuolisten	13.56	11.12
naispuolisten	15.11	12.86

eli siis alhaisempi kuin Turun ja Porin läänissä samoina vuosina. Ja samoin kuin Turun ja Porin läänissä käy tänä kymmenvuotiskautena palvelusväki koko maassakin tilaston lukujen mukaan suhteellisesti harvalukuisemmaksi.

d) Irtain väestö y. m.

a) Vuodet 1815—75.

aa) Työkykyiset loiset (taul. sivv. 70—71).

Työkykyisten loisten luokkaan on arvattavasti laskettu se maanviljelys-työväestö, joka ei ole maatorpparien eikä vakinaisten palkollisten pykälässä, s. o. mäkitupalaiset ja loiset eli itselliset, — lukuunottamatta nuorukaisia (ks. talonpoikien pojat) ja vanhuksia.

Silmäys edempänä olevien taulujen lukuihin osottaa, että se aines n. s. irtainta väestöä, jonka tämä luokka käsittää, on ajanjakson kuluessa tutkimusalueella kasvanut melkoisessa määrässä. Työkykyisten loisten lukumäärä, joka koko läänissä vuonna 1815 oli vaan 3,122, oli vuonna 1875 jo 10,889, eli siis enemmän kuin kolmenkertainen. Koko ansaitsevainen maanviljelysväestö lisääntyi, kuten mainittu, ajanjakson kuluessa vaan puolitoistakertaiseksi.

Työkykyisten loisten suhteellinenkin lisääntyminen on näin ollen melkoinen. Vuonna 1815 oli tähän luokkaan kuuluvain prosenttimäärä maanviljelysväestön ansaitsevaisista 4.36, vuonna 1875 9.87.

Työkykyiset toiset Turun ja Porin läänin rovastikunnissa ajanjaksona 1815—75.

Rovastikunta.	1815.	1820.	1825.	1830.	1835.	1840.	1845.	1850.	1855.	1860.	1865.	1870.	1875.
Turun tuomio-	456	459	571	506	517	577	624	798	654	450	439	679	1 013
Mynämäen	215	235	333	493	475	547	490	465	278	254	394	459	739
Vehmaan	495	556	555	451	455	532	532	914	654	585	550	894	1 215
Porin ala-	371	564	756	787	908	755	1 025	1 203	744	616	1 054	1 498	2 220
» ylä-	334	367	367	420	473	677	828	830	454	458	431	1 175	1 631
Tyrvään	665	738	754	768	760	1 050	1 306	1 422	915	1 035	1 425	1 667	2 772
Raaseporin l.	15	35	36	26	19	66	76	57	47	37	35	48	50
Perniön	339	316	303	365	356	342	373	360	263	236	560	590	893
Ahvenanmaan	232	289	277	240	286	310	353	347	389	320	278	336	356
Koko lääni	3 122	3 559	3 952	4 056	4 249	4 856	5 657	6 396	4 398	3 991	5 166	7 346	10 889

Työkykyiset loiset prosentteissa maanviljelysasteen ansaitsevaisista Turun ja Porin läänin rovastikunnissa
 ajanjaksona 1815 - 75.

Rovastikunta.	1815.	1820.	1825.	1830.	1835.	1840.	1845.	1850.	1855.	1860.	1865.	1870.	1875.
Turun tuomio-	4.38	4.25	5.30	4.76	4.87	4.90	4.98	6.38	5.24	3.75	3.60	5.51	7.92
Mynämäen	3.20	3.28	4.55	6.75	6.51	6.96	5.78	5.39	3.22	3.00	4.59	5.68	8.60
Vehmaan	6.66	6.88	6.83	5.56	5.44	6.29	6.08	8.99	6.34	5.60	4.96	8.15	10.59
Porin ala-	3.84	5.19	6.54	6.57	6.88	6.38	7.67	8.44	5.05	3.96	6.40	9.46	13.22.
» ylä-	4.38	4.50	4.31	4.89	5.38	5.85	6.42	6.24	3.33	3.22	2.91	8.26	10.67
Tyrvään	4.82	4.84	4.89	4.90	4.52	5.96	6.46	6.92	4.30	4.60	6.00	7.67	11.72
Raaseporin I.	1.98	3.54	3.93	2.89	2.03	6.57	7.23	5.05	4.17	3.28	3.02	4.14	3.24
Pernön	3.30	2.91	2.73	3.21	3.05	2.86	2.96	2.86	2.02	1.81	4.25	4.43	6.53
Ahvenanmaan	4.74	5.54	5.32	4.54	5.36	5.45	5.75	5.59	6.22	5.07	4.36	5.06	5.46
Koko lääni	4.36	4.59	5.00	5.08	5.12	5.54	5.88	6.44	4.31	3.85	4.79	7.06	9.87

Eri osissa lääninä on työkykyisten loisten lisääntyminen ollut hyvin erilainen. Rovastikunnittain oli puheenalainen lisääntyminen näet ajanjaksona 1815—75:

Porin ala-rovastikunnassa	498 %
Porin ylä-	388 »
Tyrvään	317 »
Koko läänissä	249 »
Mynämäen	244 »
Raaseporin l.	233 »
Perniön	163 »
Vehmaan	145 »
Turun tuomio-	122 »
Ahvenanmaan	53 »

Jotta selvemmin kuin edellisellä sivulla olevasta taulusta näkyisi, missä rovastikunnissa työkykyisten loisten prosenttimäärä on korkeampi, missä alhaisempi, lasketaan ennen määritellyllä tavalla keskiprosentti ajanjakson alussa ja lopussa tulee rovastikuntien järjestys tässä suhteessa silloin seuraavaksi:

	Ajanjakson alussa.		Ajanjakson lopussa.
Vehmaan rovastikunnassa	(6.31 %)	Porin ala-rovastikunnassa	(8.22 %)
Porin ala-	(5.75 »)	Tyrvään	(7.34 »)
Ahvenanmaan.	(5.14 »)	Vehmaan	(7.30 »)
Turun tuomio-	(4.85 »)	Koko lääni	(6.32 »)
Koko lääni	(4.83 »)	Porin ylä-	(5.64 »)
Mynämäen	(4.75 »)	Turun tuomio-	(5.58 »)
Tyrvään	(4.74 »)	Mynämäen	(5.45 »)
Porin ylä-	(4.69 »)	Ahvenanmaan	(5.35 »)
Perniön	(3.03 »)	Perniön	(4.27 »)
Raaseporin l.	(2.65 »)	Raaseporin l.	(3.48 »)

Johtopäätöksenä edellä esitetyistä tauluista voinee pitää, että työkykyinen loisväestö ei niin paljon pyri lisääntymään eteläisissä saatistorovastikunnissa kuin muissa ¹⁾).

¹⁾ Työläisväestö eteläisissä saaristo- ja rannikkoseuduissa, varsinkin ruotsinkielisissä, lienee taipuvainen etsimään toimeentuloaan mieluummin muissa ammateissa kuin maanviljelyksen alalla. Niinpä Kemiön pitäjänkertomuksen kirjoittaja (Petterson: Försök till en beskrifning öfver Kimito socken i Åbo län, painettu Talousseuran Underrättelseriin II, 5, v., 1824, siv. 13) sanoo, että ei ainoastaan viime sodan takia vähentynyt pitäjän asukasluku

Jos katselee työkykyisten loisten lukumääriä eri viisivuotiskausina, huomaa semmoisen ilmiön, että nämä lukumäärät, sekä absoluuttinen että suhteellinen, noustuaan noin 1850-luvulle saakka, alenevat sen jälkeen kaikissa rovastikunnissa, mutta kohoavat taas vuosina 1870—75 samoin kaikissa rovastikunnissa ja muutamissa, etenkin pohjoisissa, aivan hämmästyttävän nopeasti — silminnähtävästi nälkävuosien takia.

Mistä mainittu aleneminen 1850- ja 1860-luvulla johtuu, on vaikea päättää¹⁾.

bb) Vanhat ja vaihmaisiet tilalliset, torpparit ja loisiet, jotka ovat lakanneet maanviljelyksestä (taul. sivv. 74—75).

Tämä luokka saattaa vaan sikäli tulla täydellä syyllä lasketuksi maanviljelysväestön ansaitsevaisiin, kuin tähän luokkaan kuuluvat henkilöt, vaikkapa lakattuaan varsinaista maanviljelystään, kuitenkin harjoittavat jotakin ansiotoimintaa lähinnä maanviljelyksen alalla joko sitte mökkiläisinä (torppareina) tai loisina. Suurin osa luokkaan kuuluvista on kuitenkin epäilemättä sellaisia, jotka syytinkiläisinä toimettomuudessa eläen eivät »työtä tee eivätkä kehää», ja siis olisivat oikeastaan luettavat, ei maanviljelysväestöön, vaan ammatittomain pääryhmään. Edelleen lienee kysymyksessä olevissa henkilöissä sellaisia vanhuksia, jotka ovat omaistensa elätettävänä ja olisivat sen vuoksi laskettavat maanviljelysväestön »omaisiin» eikä »ansaitsevaisiin». Menettelymme, yhdistäessämme tämän ryhmän maanviljelysväestön ansaitsevaisiin perustuu, niinkuin olemme maininneet, Suomen virallisen tilaston luokitukseen.

Taulujen lukumääristä näkyy, että luokkaan kuuluvien henkilöiden absoluuttinen lukumäärä on ajanjakson kuluessa kasvanut, ei kuitenkaan juuri suuremmassa määrässä kuin maanviljelysväestön ansaitsevain, koska prosenttimäärät ovat yleensä pysyneet yhtä korkealla koko ajanjakson kuluessa. Huomattava on, että 1870-luvun numerot, joissa suurten katovuosien seuraukset tulevat näkyviin, osottavat lukumäärän vähenemistä.

vaan myöskin sen jälkeen on nuoria ja työhön kykeneviä miehiä muuttanut Ruotsiin, joten työvoimien saannissa pitäjä on kärsinyt tuntuvia tappioita. Vielä jatkuu tätä poismuuttoa nuorison yleisen taipumuksen tähden siirtyä kaupunkeihin palvelukseen tai käsityöverstaihin, joista vaan mitä vähin osa palaa takaisin.

¹⁾ Ruotsissa oli:

	v. 1805.	v. 1820.	v. 1835.	v. 1850.	(v. 1900).
Työkykyisiä mäkitupalaisia . .	28 013	} 43 400	{ 33 111	45 621	47 411
» loisia	15 033				

Vanhat ja raihnaiset tilalliset, torpparit ja loiset, jotka ovat lakanneet maanviljelyksestä, Turun ja Porin läänien roovastitkunnissa ajankaksona 1815—75.

Rovastikunta.	1815.	1820.	1825.	1830.	1835.	1840.	1845.	1850.	1855.	1860.	1865.	1870.	1875.
Turun tuomio	519	525	561	602	558	636	742	762	716	620	622	629	627
Mynämäen	314	352	406	425	499	469	470	512	508	538	623	535	548
Velmaan	391	503	431	604	661	531	550	632	663	560	781	573	589
Porin ala-	505	569	633	759	743	637	857	780	804	793	866	818	809
" ylä-	319	361	422	447	404	588	602	667	737	1 088	928	795	729
Tyrviään	791	867	1 006	1 142	1 152	1 171	1 360	1 499	1 669	1 717	1 832	1 254	1 428
Raaseporin l.	20	37	36	29	47	57	47	41	60	49	52	59	95
Perniön	426	445	487	527	542	526	631	680	705	668	803	778	829
Ahvenanmaan	276	302	403	376	375	420	415	433	434	432	395	388	461
Koko lääni	3 561	3 963	4 385	4 911	4 981	5 035	5 674	6 006	6 296	6 465	6 902	5 829	6 118

Vanhat ja raihnaiset tilalliset, torpparit ja loiset, jotka ovat lakanneet maanviljelyksestä, prosentissa maanviljelysvuoston ansaitsevaisista
Turun ja Porin läänien rovastikunnissa ajanjaksona 1815—75.

Rovastikunta.	1815.	1820.	1825.	1830.	1835.	1840.	1845.	1850.	1855.	1860.	1865.	1870.	1875.
Turun tuomio-	4.98	4.86	5.21	5.66	5.26	5.42	5.93	6.09	5.78	5.16	5.06	5.10	4.91
Mynämäen	4.67	4.85	5.55	5.82	6.84	5.97	5.54	5.94	5.74	6.35	7.17	6.62	6.38
Vehmaan	5.27	6.22	5.30	7.45	7.92	6.27	5.74	6.22	6.43	5.36	7.04	5.34	5.14
Porin ala-	5.23	5.24	5.47	6.31	5.63	5.46	6.41	5.47	5.46	5.10	5.26	5.17	4.82
» ylä-	4.18	4.42	4.94	5.21	4.59	5.07	4.68	5.02	5.40	7.64	6.28	5.60	4.77
Tyrvään	5.74	5.69	6.52	7.29	6.85	6.63	6.80	7.30	7.85	7.64	7.71	5.77	6.04
Raaseporin I.	2.64	3.74	3.93	3.23	5.03	5.67	4.47	3.63	5.32	5.35	4.47	5.08	6.36
Perniön	4.14	4.09	4.37	4.64	4.65	4.42	5.01	5.40	5.42	5.13	6.03	5.90	6.06
Ahvenamaan	5.64	5.83	7.73	7.11	7.02	7.38	6.76	6.96	6.94	6.84	6.20	5.83	7.07
Koko lääni	4.97	5.11	5.55	6.15	6.00	5.74	5.88	6.05	6.22	6.22	6.40	5.60	5.54

Luokkaan kuuluvain henkilöiden suhteellinen lukuisuus eri rovastikunnissa näkyy seuraavasta taulusta, jossa rovastikuntain järjestys riippuu ajanjakson alussa ja lopussa lasketusta keskiprosenttimäärästä.

	Ajanjakson alussa.		Ajanjakson lopussa.
Ahvenanmaan rovastikunn.	(6.08 ‰)	Tyrvään rovastikunnassa	(7.20 ‰)
Tyrvään »	(6.37 »)	Ahvenanmaan »	(6.74 »)
Vehmaan »	(6.17 »)	Mynämäen »	(6.43 »)
Mynämäen »	(5.69 »)	Koko läänissä	(6.05 »)
Koko läänissä	(5.51 »)	Vehmaan »	(6.02 »)
Porin ala- »	(5.44 »)	Permiön »	(5.84 »)
Turun tuomio- »	(5.15 »)	Porin ylä- »	(5.48 »)
Porin ylä- »	(4.57 »)	Raaseporin l. »	(5.38 »)
Permiön »	(4.39 »)	Turun tuomio- »	(5.24 »)
Raaseporin l. »	(3.87 »)	Porin ala- »	(5.18 »)

Prosenttimäärä vaihtelee siis suhteellisesti vähän Turun ja Porin läänin eri rovastikunnissa. Koko maan eri lääneissä olisi prosenttimäärä arvattavasti paljoo vaihtelevampi, sillä n. s. syytinkilaitos, joka tämän luokan numeroissa nähtävästi edustaa suurta osaa, ei ole läheskään yleinen koko maassa.

Syytinkilaitoksesta, joka yleisemmin kuin maassa yleensä esiintyy Turun ja Porin läänissä, on paljon puhetta pidetty ja etenkin on moitittu sitä, että tilalliset jo verrattain nuorina, työkykyisinä, luopuvat tiloistaan tuottaen niille melkoisia rasituksia. Tapaa on edistänyt lainsäädännössä ja kansan mieliteissa syvästi juurtunut käsitys tilojen jakamattomuudesta. Siksi jo Suomen Talousseura vuonna 1802 päätti tehdä esityksen hallitukselle tilojen jakamista edistävästä toimenpiteistä, koska se arveli, että sen kautta aikaansaataisiin syytinkilaitoksen vähenemistä ¹⁾.

cc) *Talonpoikaispojat* (taul. siv. 77—78).

»Ohjeiden» mukaan lasketaan »talonpoikaispojiksi» e-pykälässä kaikki ne työtä tekevän luokan pojat, jotka ovat täyttäneet 15 vuotta, mutta eivät 18

	v. 1805.	v. 1820.	v. 1835.	v. 1850.
vanhoja tilall. ja torpp. jotka ovat lak. maanvilj.	34 985	41 434	36 833	40 530
raihnaita mäkitupalaisia	—	—	—	7 424
» loisia	—	—	—	7 978

¹⁾ Ruotsissa oli:

Talonpoikaispojat Turun ja Porin läänin rovastikunnissa ajankajsona 1815—75.

Rovastikunta.	1815.	1820.	1825.	1830.	1835.	1840.	1845.	1850.	1855.	1860.	1865.	1870.	1875.
Turun tuomio-	704	604	592	275	488	784	662	659	610	635	569	550	493
Mynämäen	280	353	265	146	173	399	451	344	371	217	323	328	346
Vehmaan	279	396	328	13	126	145	260	206	351	410	382	502	474
Porin ala-	545	574	677	470	677	583	682	744	860	1 047	1 070	1 082	1 229
» ylä-	272	365	307	288	285	448	781	801	514	411	718	801	916
Tyrvään	464	497	751	1 036	1 159	1 164	1 249	1 341	1 544	1 569	1 508	1 396	1 542
Raaseporin I.	77	94	67	70	66	70	38	64	39	79	80	44	38
Pernön	686	807	659	614	921	760	795	851	756	946	698	648	738
Ahvenanmaan	278	291	262	209	191	301	328	356	343	361	343	434	339
Koko lääni	3 647	3 981	3 888	3 121	4 086	4 654	5 246	5 366	5 388	5 669	5 691	5 785	6 115

Talonpoikaispojat prosentissa maanviljelysasteiden ansaitsevaisista Turun ja Porin läänin rovastikunnissa ajankautena 1815—75.

Rovastikunta.	1815.	1820.	1825.	1830.	1835.	1840.	1845.	1850.	1855.	1860.	1865.	1870.	1875.
Turun tuomio-	7.33	5.59	5.49	2.59	4.59	6.68	5.29	5.26	4.87	5.29	4.58	4.46	3.85
Mynämäen	4.17	4.87	3.60	2.09	2.37	5.08	5.32	3.99	4.28	2.56	3.72	4.06	4.03
Vehmaan	3.76	4.90	4.05	0.16	1.51	1.71	2.71	2.03	3.41	3.93	3.44	4.74	4.13
Porin ala-	5.63	5.29	5.85	3.91	5.13	5.00	5.10	5.22	5.84	6.73	6.53	6.83	7.34
» ylä-	3.56	4.47	3.59	3.36	3.24	3.86	6.07	6.03	3.77	2.89	4.86	5.63	5.98
Tyrvään	3.37	3.26	4.87	6.62	6.90	6.59	6.25	6.53	7.27	6.97	6.35	6.43	6.52
Raaseporin l.	10.16	9.49	7.91	7.80	7.09	6.98	3.62	5.67	3.46	7.00	6.88	3.80	2.46
Pernön	6.67	7.43	5.91	5.41	7.90	6.36	6.32	6.78	5.80	7.26	5.39	4.88	5.40
Ahvenanmaan	5.68	5.58	4.64	3.95	3.58	5.29	5.34	5.73	5.49	5.71	5.38	6.53	5.20
Koko lääni	5.09	5.14	4.92	3.92	4.92	5.31	5.43	5.40	5.31	5.47	5.38	5.56	5.55

vuotta ja joilla ei ole mitään elinkeinoa, jonka johdosta heidät pitäisi lukea muihin pykäliin.

Talonpoikaispoikia on ajanjakson lopussa, kuten näkyy, suhteellisestikin runsaammin kuin sen alussa.

β) Vuodet 1880—90.

aa) Loiset, jotka elättävät itseään tekemällä työtä toisen maalla.

Loisia, jotka elättävät itseään tekemällä työtä toisen maalla oli:

	V. 1880.	V. 1890.
Turun tuomiorovastikunnassa.	1 524	1 580
Mynämäen rovastikunnassa	1 267	1 655
Vehmaan »	1 899	4 194
Porin ala- »	3 841	6 889
Porin ylä- »	3 811	6 514
Tyrvään »	6 373	7 676
Raaseporin l. »	108	163
Perniön »	1 605	2 040
Ahvenanmaan »	646	890
	<hr/>	<hr/>
Koko läänissä	21 074	31 601

Loisia, jotka elättävät itseään tekemällä työtä toisen maalla, oli prosentteissa maanviljelysväestön ansaitsevaisista:

	V. 1880.	V. 1890.
Turun tuomiorovastikunnassa.	12.21	13.02
Mynämäen rovastikunnassa	15.72	20.22
Vehmaan »	18.33	35.63
Porin ala- »	27.68	40.95
Porin ylä- »	25.53	39.70
Tyrvään »	29.23	32.46
Raaseporin l. »	9.67	13.94
Perniön »	13.35	16.97
Ahvenanmaan »	13.23	18.98
	<hr/>	<hr/>
Koko läänissä	21.17	29.58

Tämä luokka vastaa nimityksestä päättäen edellisen ajanjakson työkykyisiä loisia, mutta on lukujen mukaan melkoista suurempi.

Koko maassa keskimäärin oli loisia, jotka elättävät itseään tekemällä työtä toisen maalla:

V. 1880	30.10 %
» 1890	35.30 »

Lisääntyminen ei siis ole ollut niin suuri kuin Turun ja Porin läänissä.

bb) Muut (kuin maa-) torpparit.

»Muita torppareita» (tarkoittaa varmaankin mäkitupalaisia y. m. s.) oli tutkimusalueella:

	V. 1880.	V. 1890.
Turun tuomiorovastikunnassa	734	952
Mynämäen rovastikunnassa	157	212
Vehmaan »	723	515
Porin ala- »	469	541
Porin ylä- »	324	807
Tyrvään »	398	871
Raaseporin l. »	178	138
Perniön »	1 042	1 091
Ahvenanmaan »	394	522
Koko läänissä	4 419	5 649

»Muitten torpparien» prosenttimäärä maanviljelysväestön ansaitsevaisista:

	V. 1880.	V. 1890.
Turun tuomiorovastikunnassa	5.88	7.85
Mynämäen rovastikunnassa	1.92	2.59
Vehmaan »	6.98	4.38
Porin ala- »	3.38	3.21
Porin ylä- »	2.17	4.93
Tyrvään »	1.83	3.68
Raaseporin l. »	15.93	11.81
Perniön »	8.66	9.07
Ahvenanmaan »	8.09	11.12
Koko läänissä	4.44	5.29

Koko maassa oli tähän luokkaan kuuluvien torpparien prosenttiluku:

V. 1880	4.31
» 1890	5.27,

siis melkein yhtä suuri kuin tutkimusalueella puheena olevina vuosina.

cc) *Eläkkeelläolijat eli syytinkiläiset.*

Eläkkeelläolijoita eli syytinkiläisiä oli:

	V. 1880.	V. 1890.
Turun tuomiorovastikunnassa	810	854
Mynämäen rovastikunnassa	751	752
Vehmaan »	958	919
Porin ala- »	713	854
Porin ylä- »	652	626
Tyrvään »	2 360	2 311
Raaseporin l. »	61	122
Perniön »	820	690
Ahvenanmaan »	375	508
Koko läänissä	7 500	7 636

Tähän luokkaan kuuluvain prosenttimäärä oli:

	V. 1880.	V. 1890.
Turun tuomiorovastikunnassa	6.49	7.04
Mynämäen rovastikunnassa	9.29	9.19
Vehmaan »	9.25	7.81
Porin ala- »	5.14	5.07
Porin ylä- »	4.37	3.84
Tyrvään »	10.83	9.77
Raaseporin l. »	5.47	10.44
Perniön »	6.82	5.74
Ahvenanmaan »	7.68	10.84
Koko läänissä	7.53	7.15

Eläkkeelläolijat eli syytinkiläiset vastaavat lähinnä edellisen ajanjakson luokkaa vanhoja ja raihnaisia tilallisia, torppareita ja loisia, jotka ovat la-

kanneet maanviljelyksestä». Etteivät ylläolevat luvut tasaisemmin liity edellisen ajanjakson lukuihin, johtunee siitä, että ne eivät, kuten mainittu, ole alkuperäiset papiston antamat.

Ylläolevia prosenttilukuja vastaavat luvut keskimäärin koko maasta olivat:

V. 1880	4.31
» 1890	4.09,

mikä osottaa, että syytinkilaitos tutkimusalueella on tuntuvasti yleisempi kuin maassa yleensä.

IV. Yleiskatsauksia tilallisten, vuokraajien, palvelusväen ja irtaimen väestö y. m. luokkiin ¹⁾.

1. Tilallisten prosenttimäärä maanviljelysväestön ansaitsevaisista allamainittuina vuosina:

Rovastikunta.	1815.	1850.	1875.	1890.
Turun tuomio-	14.20	11.74	11.22	12.22
Mynämäen	14.91	11.74	11.37	11.95
Vehmaan	13.37	11.18	9.91	10.61
Porin ala-	9.28	6.16	5.34	6.23
Porin ylä-	10.82	7.88	6.50	6.13
Tyrvään	12.16	8.95	7.59	8.67
Raaseporin l.	12.66	7.53	6.36	8.04
Perniön	11.29	9.30	8.03	9.37
Ahvenanmaan	21.88	18.27	16.39	22.25
Koko läänissä	12.86	9.84	8.64	9.42

Koko maassa keskimäärin oli prosenttimäärä vuonna 1890 16.40.

¹⁾ Luokkien prosenttimääräin summa ei ole = 100 vuosina 1880—90 Vehmaan ja Porin ala-rovastikunnissa eikä koko läänissä, syystä että niihin ei ole laskettu muutamia kaupungeissa asuvia maanviljelysväestöön kuuluvia henkilöitä. Näiden prosenttimäärä kaikista ansaitsevaisista oli:

	V. 1880.	V. 1890.
Vehmaan rovastikunnassa	1.65	1.57
Porin ala- »	0.24	0.05
Koko läänissä	0.21	0.18

2. Vuokraajien prosenttimäärä maanviljelysväestön ansaitsevaisista tutkimus-
alueella allamainittuina vuosina:

Rovastikunta.	1815.	1850.	1875.	1890.
Turun tuomio-	10.41	12.12	11.74	14.90
Mynämäen	10.65	13.76	14.10	18.62
Vehmaan	9.41	12.85	11.87	15.08
Porin ala-	18.11	17.98	17.52	20.26
Porin ylä-	15.61	18.18	16.58	14.01
Tyrvään	12.65	17.58	17.68	23.04
Raaseporin l.	22.29	18.86	17.64	27.54
Perniön	16.00	17.24	15.07	20.06
Ahvenanmaan	3.07	6.56	11.16	18.01
Koko läänissä	12.88	15.51	15.22	18.48

Koko maan vastaava prosenttiluku oli vuonna 1890 14.96.

3. Palvelusväen prosenttimäärä maanviljelysväestön ansaitsevaisista:

Rovastikunta.	1815.	1850.	1875.	1890.
Turun tuomio-	58.70	58.41	60.36	45.57
Mynämäen	62.40	59.18	55.52	37.43
Vehmaan	61.53	58.73	58.36	24.92
Porin ala-	57.91	56.73	51.76	24.23
Porin ylä-	61.45	56.65	55.50	31.39
Tyrvään	61.26	52.72	50.45	22.38
Raaseporin l.	50.27	59.26	63.94	28.23
Perniön	58.60	58.42	58.91	38.79
Ahvenanmaan	57.67	56.89	54.22	18.80
Koko läänissä	59.84	56.76	55.18	29.90

Koko maan vastaava prosenttiluku oli vuonna 1890 23.98.

4. Irtaimen väestön y. m. prosenttimäärä ansaitsevaisista:

Rovastikunta.	1815.	1850.	1875.	1890.
Turun tuomio-	16.69	17.73	16.68	27.91
Mynämäen	12.04	15.32	19.01	32.00
Vehmaan	15.69	17.24	19.86	47.82
Porin ala-	14.70	19.13	25.38	49.23
Porin ylä-	12.12	17.29	21.42	48.47
Tyrvään	13.93	20.75	24.28	45.91
Raaseporin l.	14.78	14.35	12.06	36.19
Perniön	14.11	15.04	17.99	31.78
Ahvenanmaan	14.24	18.28	17.73	40.94
Koko läänissä	14.42	17.89	20.96	42.02

Koko maan vastaava prosenttimäärä oli vuonna 1890 44.66.

Papiston väestötaulujen ammattitilastollisen aineksen laadusta johtuu, että jaotus, jonka tarkoituksena on ainakin jossain määrin kuvata muutamia tutkimusalueen maanviljelysväestön suuria sosiaalisia ryhmityksiä, saattaa vain puutteellisesti vastata tarkotustaan.

Etenkin täytyy huomauttaa sitä seikkaa, että kolmannen luokan »palvelusväki» on täytynyt ajanjaksolta 1815—75 esittää sellaisena kuin se papiston väestötilastollisissa; luvuissa esiintyy, siis ei yksistään pestattuna palkollisväkenä, vaan yhdessä summassa tilallisten täysikasvuisten lapsien kanssa.

Edelleen on »vanhat ja raihnaiset tilalliset, torpparit ja loiset, jotka ovat lakanneet maanviljelyksestä», ynnä vastaava luokka vuosilta 1880—90, tällaisen erilaisten ainesten yhdistämisen takia, täytynyt lukea viimeiseen, irtaimen väestön luokkaan (josta lukumäärä kuitenkin helposti on erotettavissa).

Mutta sellaisenakin kuin maanviljelysväestön sosiaalinen ryhmitys edellä esiintyy, puhuu se ainakin eräässä kohden selvää kieltä.

Itsenäisten tilallisten luku ei tutkimusalueella nouse edes 10° :iin kaikista maanviljelysväestön ansaitsevaisista, samalla aikaa kuin niitä koko maassa keskimäärin on noin 16°/. Tähän itsenäisten tilallisten lukumäärän vähyyteen ja vähenemiseen on Turun ja Porin läänin vanhoissa viljelysseuduissa vallan erityiset syynsä¹⁾. Erinomaisen korkeat maaverot useilla tienoilla näissä seu-

¹⁾ Vrt. K. E. F. Ignatius: Finlands Geografi, sivv. 537—38.

duissa, missä maa ekstensiivisen maanviljelyksen kautta on heikontunut ja tilaisuuksia uutisviljelyksiin puuttuu, ovat käyneet painavaksi esteeksi taloudelliselle edistymiselle. Lainsäädännössä vallinnut periaate tilojen itsekkantavaisuudesta, joka on estänyt tilojen halkomista ja lohkomista osiin, elleivät osat täytä laissa määrättyä kannattavaisuusehtoa, on tämän seudun raskaasti verotettujen tilojen alueella haitannut uusien pikkutilojen syntymistä. Väestön lisääntyäessä on tilattoman väestön lukumäärä sen vuoksi aivan itsestään kasvanut. Ja kun ottaa huomioon, että torpparien nautinto-oikeus on ollut epävarma ja tilaisuus torppien perustamiseen vanhoilla viljelysseuduilla rajoitettu, on jotenkin selvää, että tilattoman väestön kasvaminen on tietänyt etupäässä juuri sen tilattoman väestön osan kasvamista, joka ei ole vakinaiseen työhön kiinnitetty. N. s. irtaimen väestön huomattavan lisääntymisen ajanjakson kuluessa voi siis näin ollen ymmärtää tarvitsematta, — kuten on ollut tapana viime vuosisadan keski- ja loppuosan sanomalehtikirjoituksissa, komiteain keskusteluissa, kuvernöörien kertomuksissa j. n. e., — siihen etsiä syitä niiden ihmisten huonosta luonteesta, taipumuksista ja ajattelemattomuudesta, joilla ei ole ollut onnea »kaukana kaikista puuhista omilla härillään kyntää isiltä perittyjä peltoja».

